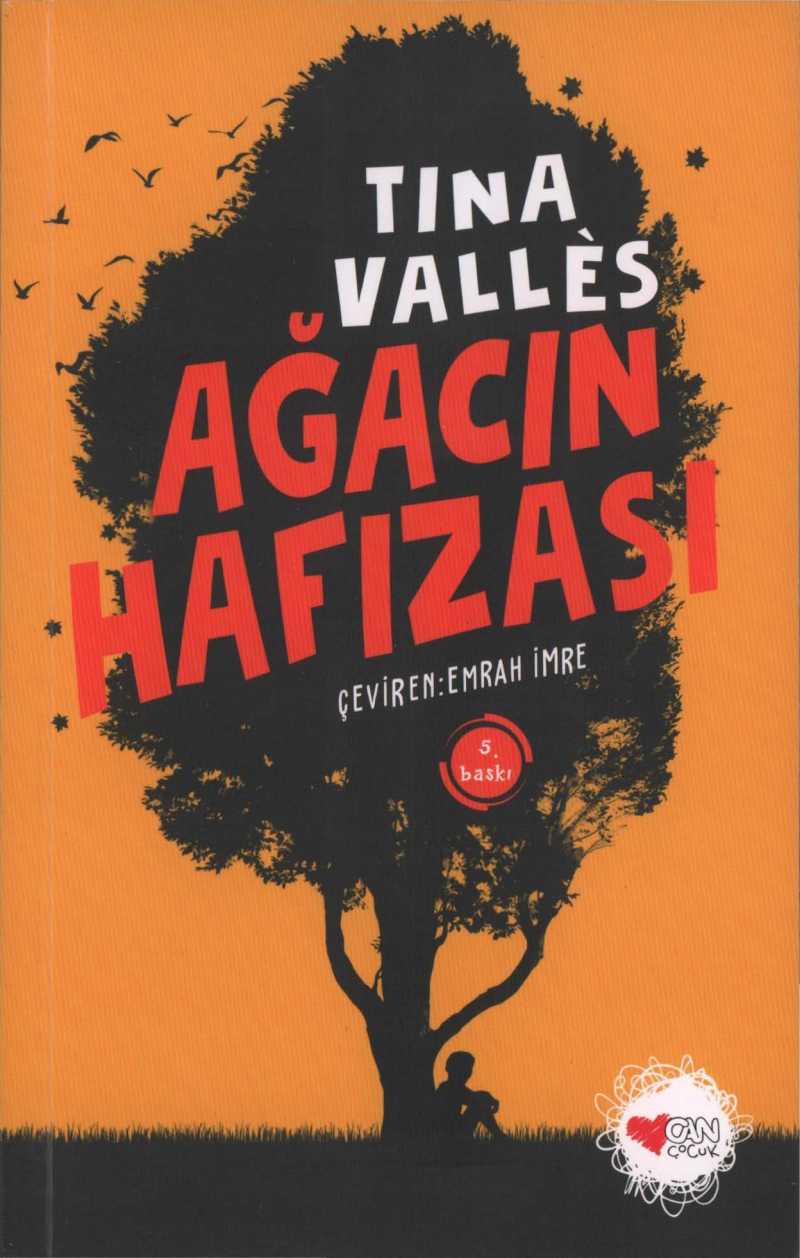
TINA VALLÈS

AĞACIN HAFIZASI

ÇEVİREN: EMRAH İMRE

5. baskı

CAN ÇOCUK

CAN
ÇOCUK

La memòria de l'arbre, Tina Vallès
© Tina Vallès, 2017
© Can Sanat Yayınları A.Ş., 2019
Bu eserin Türkçe yayın hakları Astrerisc Agents aracılığıyla satın alınmıştır. Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

ISBN 978-975-07-4149-4

1. Basım: 2019
5. Basım: 5000 adet, Eylül 2020

Çeviren: Emrah İmre

Yayın Koordinatörü: İpek Şoran
Editör: Tuğçe Özdeniz
Son Okuma: Seda Ateş
Kitap Tasarım: Lom Creative (www.lom.com.tr)
Kapak Tasarım: Lom Creative (www.lom.com.tr)
Tasarım Uygulama: Güneş Kozak

Can Sanat Yayınları Yapım ve Dağıtım Tic. ve San. A.Ş.
Yayıncı Sertifika No: 43514
Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 - 252 59 89 Faks: 252 72 33
cancocuk.com cancocuk@cancocuk.com

Baskı ve Cilt: Türkmenler Matbaacılık Rekl. San. ve Tic. Ltd. Şti.; Sertifika No: 43087; Adres: Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. No:16 Topkapı, İstanbul

institut ramon llull
Katalan dil ve kültürü
Bu kitap, Institut Ramon Llull'un çeviri desteğiyle yayınlanmıştır.

Ağacın Hafızası

TINA VALLÈS

Katalanca aslından çeviren: Emrah İmre

TINA VALLÈS

1976'da Barselona'da doğdu. Barselona Üniversitesi'nde Katalan Filolojisi bölümünden mezun oldu. Yetişkinler için kaleme aldığı *El parèntesi més llarg* kitabıyla 2013 yılında Mercè Rodoreda Ödülü'ne değer görüldü. Çocuklar için de birçok kitap kaleme alan Tina Vallès, *Ağacın Hafızası* ile 2017 yılında prestijli yayınevi Anagrama tarafından verilen Llibres Ödülü'nü aldı.

İçindekiler

DEĞİŞİKLİK

Klonlanmış Kızlar 17
Çocuk 19
Deden 21
Şaşmayan Saat 23
İki Harf 25
Sessizlik 27
Sandviç 29
Bir Şey 31
Dedemlerin Evi 33
Jan, Yavrum 35
Saat Kurmak 37

SOKAKLAR

Ağaçlar 41
Saat Beşte 43

Önce 45
Çok Önce Sayılmaz 47
Ağaçlara Dokunmak 49
İlk Gün 51
Açlık 53
İlla Bir Şey Görmek Şart Değil 54
Evde 56
Ekmek 58
Portakallar 60

MASALLAR
Dişler 63
Özel Ânımız 65
Masal 67
Doğru Düzgün Bir Yatak 68
Fabllar 70
Ağustosböceği Olabiliriz 72
Karıncalar 74
Uçaklı 76
Dedemin Kışı 78
Gazeteye Gömülen Annem 80
Işık Ve Parfüm 82

EKSİK HARFİM
Bir Ay 87
Cuma 90
Adımın Jan Olmasının Sebebi. 93
O Harfi 95
Saat 97

Donut 99
Ortaçağ 101
Tarih 103
Çizgiler Ve Daireler 105
Kraliçe Ginebra 107
Tahtlarımız 108

ÖNCE HAFIZA
Sandviçsiz 113
Gölge 115
Anneannem Sokakta 117
Dilsiz 119
Sağır 121
Alt Tarafı Bir Sandviç 122
Ödevler 124
Bu Ne Sessizlik 126
Grileşmişler 127
Kara Sucuk 128
Tersten 130

VILAVERD
Odun 135
Tik-Tak 138
Bostan 140
Yakıcı Güneş 142
Satırcı Teyze'nin Evi 144
Çıkmaz Meydancık 146
Ana Meydan 149
Zaman 151

Teras 153
Soba 155
Geliş 157

BİR EV
Niye 161
Dedemin Unutkanlıkları 163
Hep Beraber 165
Ekşi Koku 167
Düğmeler 168
Taş 169
Boşaltmak 171
Doldurmak 173
Guguklu Saat 174
Gün 176
Gece 178

BİR *O*'NUN İÇİNE SIĞANLAR
Öğüt 183
Bu Konuşmalar 185
İki Hafıza 187
Matematik 189
Kalp Unutmaz 191
Sonra Ben 194
Unutkanlığın *O*'su 196
Suç 198
Mutluluk Noktaları 200
İki-İkili 202
Beyaz Çimento 204

ANNEANNEM

Loren'imiz 209
Yüzler Ormanı 212
Pantolonda Bir Delik 214
Terzi Konuşmaları 216
Misafirlik 218
Meşgul Eller 220
Beş-Beşli 222
Sofrayı Kurmak 224
Küçük Turlar 226
Bu Kadar Erken 228
Sofrayı Dikmek 230

ANNEM

Sandviç 235
Bir Ağaç Gölgesi 237
İlk Joan 239
Guguklu Saati Tamir Etmek 241
Saatçi Kadın 243
Orada Eskiden Bir Ağaç Varmış 245
Üçümüz 247
Pilav Pişirmek 249
Açık Açık Söylemek 251
Ben Kimim 253
Ayna 255

BENDEN SONRA

Artık Masal İstemiyorum 259
Çocuk Olmak 261

Fırtına 263
Zatürree 265
Dal 267
Çotuk 269
Beton 271
Salkımsöğüt 273
Salkımsöğüdüm 274
Mektup Yok 275
Ağacın Hafızası 276

Hatırladığım Montblanc'a ve Vilaverd'e
Narcís Monturiol Sokağı no. 21'deki salkımsöğüde

Öyleyse savaşları ve antlaşmaları, bize mezar, kendilerineyse anıt hazırlama işlerini coşkun yurtseverlere bırakalım ve asıl önemli olandan bahsedelim, yani dedemden.

GONÇALO M. TAVARES

Çocuk yaşanası bir yerdir.

ROBERTO PIUMINI

Değişiklik

Klonlanmış Kızlar

"Hık demiş birbirinizin burnundan düşmüşsünüz," der dedem, annemle anneannem her tartıştığında. "Tartışmıyoruz, biz hep böyle konuşuruz," der kadınlardan herhangi biri, bu yorumu duyunca. En iyisi onları baş başa bırakmak.

Hık demiş burnundan düşmüş lafının tıpatıp aynı anlamına geldiğini artık biliyorum, dedem söylemişti, ardından da annemle babamın odasına gitmiş ve elinde tozlu bir albümle yanıma dönüp anneannemin annem yaşındayken çekilmiş fotoğraflarını göstermeye koyulmuştu.

"Birbirinin klonu gibiler!" demiştim.

O günden beri annemle anneannemin adı klonlanmış kızlar kaldı. Kendileri bunu bilmiyorlar, çünkü dedemle aramızdaki nice sırdan biri.

Fotoğraflardan birinde anneannem, belinde önlüğü, evinin önündeki banka oturmuş, annemse elinde bir tebeşirle beton zemine şekiller çiziktiriyordu. Yan tarafta koskoca, neredeyse gerçek boyutlarda bir ağaç resmi çizilmişti.

"Benim salkımsöğüdüm," demişti dedem, "bir gün sana anlatırım."

Çocuk

"Joan, çocukla ekmek almaya çık."

Çocuk dediği benim. Artık dedemi ne zaman bir yerlere yollasalar beni de yanına katıyorlar. Bazen hiç hoşuma gitmiyor, çünkü o sırada oyun oynamakla, kitap okumakla ve hatta ev ödevlerimle meşgul oluyorum. Ama dedeme eşlik etmek birkaç haftadır her şeyin önüne geçiyor.

"Ekmek almamız lazımmış, Jan."

Sokağa çıktığımızda dedem elimi sıkıca tutup bana bütün sokakların isimlerini okutuyor. Geçtiğimiz bütün yolları öğrenmemi istiyor, artık büyüdüğümü, yakında dışarılarda yalnız başıma gezeceğimi söylüyor. Bana bunu söylediğinde biraz nefesim kesiliyor, çünkü bakışı

donuklaşıyor, buna hiç alışkın değilim. Ama söylediklerini ciddiye alıyorum, dedemi hep ciddiye alırım. Sokak tabelalarını okuyorum: Urgell, Borrell, Tamarit, Viladomat...

"Dükkânlara aldanma, sürekli değişirler. Değişmeyen tek şey sokaklardır." Ve gözünü beyaz mermer sokak tabelalarının kara harflerine dikiyor, eve dönebilmek için harflerin kıvrımlarındaki gizli mesajları çözmemiz gerekirmiş gibi.

Deden

"Dedene haber ver, birazdan yemeğe oturuyoruz."

Anneannem "deden" dediğinde bütün alarmlar çalmaya başlar.

Anneannem Caterina'nın keyfi neredeyse her zaman iyidir. Dediğim gibi, neredeyse. Keyfi iyi değilse olan dedeme olur, çünkü konuşmayı ilk kestiği kişi odur.

Günler "kralım, akşam yemeğine oturuyoruz, çocuğa haber ver"ler ile "dedene haber ver, birazdan yemeğe oturuyoruz"lar arasında geçer. İlk ifade ikincisinden daha sık duyulur. Ya da duyulurdu. Son birkaç gündür her akşam "dedene haber ver" duyuluyor.

Klonlanmış kızların tartışmaları da azaldı, daha çok mutfakta fısıldaşıyorlar. Kapıyı sımsıkı kapatıyorlar, tıpkı annem sardalya ızgara yaptığında ya da babam lahana yemek için tutturduğunda olduğu gibi. Ama kötü kokular içerde kalmıyor.

Dedem gözünü kapalı kapının kolundan ayırmıyor, hatta gözünü kırpmadığı, saniyeleri saydığı, saniyeler geçtikçe bakışının daha da boşlaştığı söylenebilir.

Kapı açıldığındaysa ilk beliren hep anneannem oluyor, gözleri hemen dedeminkileri arıyor, dedemin gözleri onunkilerle buluşunca ışıkla doluyor.

Şaşmayan Saat

Dedem Joan saatçiydi. "Hâlâ öyleyim!" diye homurdanır. Köyün saatçisi. Sayesinde Vilaverd köyünün saatinin bir zamanlar hiç şaşmadığını söylemeye bayılır. Buna ben de inanırım. Hem inanırım hem de merak etmeden duramam, acaba dedemler bize taşındığından beri, mesela saat beşken köyde saatler sahiden beşi mi gösteriyor, yoksa geçen her dakikada köylüler zamandan biraz daha mı kopuyor?

Dedem bunu duyunca güler. Köyde artık kendisine ihtiyaç duyulmadığını söyler. Oysa bu doğru değil. Her gün köyden birileri arayıp onunla görüşmek ister, dedem telefondayken annemle anneannem işlerini kenara

bırakıp beni biraz tedirgin eden bir dikkatle ona kulak verirler.

Ahizeyi bıraktığında sorgulama başlar: Kimdi? Ne istiyordu? Sana ne dedi? Sen ona ne dedin? Dedemse cevap verirken oturduğu devasa koltukta her seferinde biraz daha küçülüp söner, sonunda bakışı yine donuklaşır, klonlanmış kızlarsa mutfağa kapanıp fısıldaşmaya koyulurlar.

İki Harf

Dedem gazeteyi eline aldığında dedeme hiç benzemez. Günün haberlerini okuyan alelade bir ihtiyardır artık. Duruşu öyle değişir ki onu tanımakta zorlanırım. Böyleyken onu gözetlemek hoşuma gider. Bakışlarımı ona dikerim ve sonunda dedem olmaktan tamamen çıkar. Derken aniden bulmacaların olduğu sayfaya gelir, bakışlarını gazeteden ayırıp bana yöneltirken bir yandan da tükenmez kalemini bulmak için sehpayı yoklar. "Ödevlerini yaptın mı?" dediği anda yine dedeme dönüşür.

Bulmacaları hemen halleder. Hızla yapar ve daima tamamını çözer. En azından eskiden çözerdi. Geçen gün biraz gecikerek tamamladı, evvelki günse bulmacanın

iki harfini boş bıraktı. Babam akşamleyin gazeteyi eline alınca fark etti.

"Bakın, iki harf boş kalmış!" dedi babam, bulmaca sayfasını dedeme göstererek.

"Ya..."

Dedem bu iki harften başka bir şey söylemedi. Babam da sustu ve bana dedem gibi donuk gözlerle baktı. Annemle anneannem o sırada mutfaktaydılar ve bu nedense içimi rahatlattı.

Sessizlik

Dedemin sessizliği beni korkutuyor.

Dedem hep gürültü yapardı, tıpkı tik-takı hiç kesilmeyen eski saatler gibiydi. Bu saatler elbet bir gün bozulurlardı...

Şimdilerde aniden sessizleştiği için baş başa kaldığımızda ikimiz adına da konuşmaya başlıyorum.

Ama annem ya da anneannem yanımızdaysa sessizlik öyle ağırlaşıyor ki derin nefes alıp vermezsem boğulacak gibi oluyorum. Üçü birden susuyor, bense havasız kalıyorum. Nefes alırken çıkardığım gürültüyü duyduklarında dudaklarında zoraki bir gülümseme beliriyor ve önlerindeki işe dönüyorlar.

Ama ne kadar gürültü çıkarırsam çıkarayım sessizlik bir türlü yerinden ayrılmıyor, orada, dedemin koltuğunun hemen önünde, soluduğunu bile görebiliyorum neredeyse, dedemse gayet sakin, tik-tak sesini sahiden hiç özlememiş gibi.

Sandviç

Sandviçlerim artık daha iyi. Anneannem ben okuldan çıkmadan yarım saat önce bir sandviç hazırlıyor, dedem de beni okuldan almaya gelirken yanında getiriyor. Önceden annem sabahtan yapar, sandviç bütün gün çantamda gezince bayatlardı.

Değişiklikten sonra iyileşen tek şey sandviçim oldu. Ekmeği çıtır çıtır, içine canım ne isterse koyduruyorum ve yerken dedem hep yanımda, aldığım her ısırık onu biraz daha mutlu ediyor sanki.

"Açlığına imreniyorum, Jan!" Kafamı okşayıp saçlarımı karıştırıyor, bense çiğnemeyi kesmeden elini başımdan ayırıyorum.

"İster misin?"

"Yok, yok. Sorun da bu zaten, canım istemiyor."

Eve birkaç sokak kala sandviçimi bitirdiğimde dedemin açlığıma niye imrendiğini hâlâ anlayabilmiş değilim, oysa küçükken çok açlık çektiğini söyler hep.

Bir Şey

Bir gün ev ödevlerimi yaptığım sırada babamlar odama geldi, yüzlerinde bana önemli bir şey söylemek üzerelermiş gibi bir ifade vardı. Yatağıma oturdular.

"Jan, yavrum, gel aramıza otur."

"Babanla benim sana anlatmamız gereken bir şey var."

"İyi bir şey."

Yüzlerine bakılırsa hiç de iyiye benzemiyordu.

"Anneannen ve deden gelecek ay buraya taşınacaklar ve artık beraber yaşacağız."

Gülümseyecekler mi diye bekledim, ama gülümsemediler. Bence iyi bir haberdi, en azından "Yaşasın!" demeyi ve kucaklaşmayı hak ediyordu. Dedem ve anneannem

evimizde yaşayacaklardı, tıpkı tatillerde olduğu gibi, ama tam tersi.

"Sevinebilir miyim?"

"Tabii ki, yavrum."

"Peki siz niye sevinmiyorsunuz?"

"Bu değişiklik fikri aklımıza daha yeni geldi," dedi babam, annemin elini sımsıkı tutarak.

Odamdan çıktıklarında İngilizce ödevimi kendiminkine hiç benzemeyen bir el yazısıyla tamamladım, *a* ve *o* harflerimin havası sönmüştü.

Dedemlerin Evi

Ertesi gün değişiklik konusunda aklıma bir sürü soru gelse de nedense anneme sormak istemedim. Babamla baş başa kalmayı bekledim.

"Ama yazın her zamanki gibi Vilaverd'e gidecekler, değil mi?"

"Bakacağız."

"Bakacağız demek hayır demek, değil mi?"

"Belki..."

"Baba!"

"Sanırım hayır Jan, yavrum."

Her "Jan, yavrum" dediklerinde devre dışı kalıyor, susuyorum. "Jan, yavrum" bir dur işareti, bir sınır çizgisi.

Henüz "Jan, yavrum"un ötesine hiç geçmedim.

Başka soru sormadım. Başka cevap istemiyordum.

Jan, Yavrum

Dedemlerin bir yığın bavulla bize gelecekleri gün ben okuldan arkadaşım Moisès'in evine gönderildim. Gece orada kalacaktım ve buna sevinmem gerekiyordu.

"Ne oynayalım?"

"Ne istersen."

Lego parçalarından Moisès'in odasının zeminini tamamen kaplayan bir kale yaptık. Annesi akşam yemeği için pizza ısmarladı ve babası süper kahramanlı bir filmin yarısını izlememize izin verdi. Üçünün de beni memnun etmek için çırpınması üzüntümü daha da artırdı.

Yatma saati geldiğinde Moisès'in annesi çekyatımın

ayakucuna oturdu ve babası bize bir masal anlatırken kadın bacaklarımı ovalayıp durdu.

İyi geceler öpücüğü verdikten sonra bana, "Jan, yavrum, uyumaya çalış," dedi. Böylece devre dışı kaldım.

Saat Kurmak

Rüyamda dedem salondaki eski saati kuruyordu. Başta her zamanki gibi sakindi, parmaklarını saatçi bir dededen beklenecek şekilde nazikçe kımıldatıyordu. Ama kurma hızını giderek artırdı, daha da hızlanmaya çalışırken itip kakmaya, sıçrayıp homurdanmaya, ayaklarından yardım almaya başladı, ibreler saatin kadranında döndükçe dışarıda da habire gece gündüze, gündüz geceye dönüyordu, zamanın akışı salonumuzdaki eski saate bağlıydı adeta.

Sokaklar

Ağaçlar

"Bak Jan, burası Urgell Sokağı." Dedem altında durduğu sokak tabelasını işaret ediyor. Bir süre tabelaya bakıyoruz. "Şimdi Tamarit'e sapıyoruz, anladın mı?"

"Dede, ağaçlara bakmayacak mıyız?"

"Bakacağız, bakacağız."

Ve sessizce eve doğru ilerliyoruz. Ben hem ağaçlara bakıyorum hem de sokak tabelalarına bakan dedeme. Başka hiçbir şey söylemiyor.

Dalların yere çizdiği desenlerin üstünden geçiyoruz, dedem ayaklarını öyle çok sürüyor ki yerdeki gölgelerden biri ayakkabısına takılacak, topuğuna yapışıp kalacak diye korkuyorum. Oysa dalları asıl kımıldatan, durup

kendilerine bakmadığımız için hüzünle dans ettiren şey rüzgâr.

Apartmana gelip asansöre binince dedem soluklanırken donuk bakışını aynadan üstüme dikip şöyle diyor:

"Ağaçlara yarın bakarız Jan."

Saat Beşte

Sınıftan sandviçimi düşünerek çıkıyorum. Acaba anneannem bugün sandviçi neli yaptı, diye soruyorum kendi kendime.

Merdivenleri koşarak inip anne, baba, büyükanne ve dadı yüzlerinin oluşturduğu ormanın arasında dedemin yüzünü arıyorum. Önceleri aramazdım, o beni bulurdu. Neden ve ne zaman bilmiyorum ama rollerimizi değiştik. Değişikliğin aslında tek bir değişiklik olmadığından, sürüyle küçük değişikliğin birleşerek büyük bir değişikliği meydana getirdiğinden, benimse bu büyük değişikliği göremediğimden şüphelenmeye başlıyorum.

"Saat tam beş. Bir gün kafanı yaracaksın, zıpır!"

Dedem saçlarımı karıştırıp gülüyor. Bense ona bakıyorum ve bir şey söylemiyorum. Karnımın aç olduğunu gözlerim söylüyor.

"Sandviçini istiyorsan bir öpücük ver bakalım."

Rahat bir nefes alıp kollarına atılıyorum, sonra dedem elini paltosunun cebine sokuyor.

Niye acı çekmişim bilmiyorum. Saat beş, dedem ve sandviçim yanımda. Her şey yolunda.

Önce

Dedemler bize taşınmadan önce beni okuldan almaya dönüşümlü olarak annemle babam gelirdi. "Bugün ufaklığı sen alabilir misin? Benim toplantım var." Beni pazartesiden cumaya aralarında bölüşürlerdi. Okula geldiklerinde akılları hâlâ işte olurdu, yolun yarısına gelene kadar hiçbir anlattığıma kulak vermezlerdi.

"...sonra Quim bana vurdu, ben de..."

"Quim sana vurdu mu? Niye ki?"

"Daha şimdi anlattım ya, çünkü okul bahçesindeki maçta ben kaledeydim ve golünü kurtarmıştım, sonra da..."

Her şeyi en baştan tekrarlamam gerekirdi ve gerek

annem gerekse babam kafalarını bana doğru eğerek yürümeye başlarlardı, hem beni daha iyi işitebilmek için, hem de yolun başından beri anlattıklarıma dikkat etmedikleri için duydukları suçluluktan. Anlattıklarımı daha kısa ve dolaysız olarak, önemsizleştirerek tekrarladığımda benden bütün sahnelerin bütün ayrıntılarını anlatmamı isterlerdi, hatta aktardıklarım hemen karşılarındaymış gibi annem gözlerini kısar, babamsa dalgın dalgın ileri bakardı.

Dedem beni gördüğü andan itibaren her anlattığımı dinler ve başını eğmez, eğer ona önemli bir şey söylemek istersem parmak uçlarımda yükselip, "Beni duyabiliyor musun?" derim ve bundan hiç mi hiç hoşlanmaz:

"Tabii ki duyuyorum. Duymaz mıyım hiç!"

Çok Önce Sayılmaz

Dedemin beni okuldan almaya ilk geldiği zamanlarda hep o konuşurdu. Eve her seferinde geç dönerdik. Durup etraftaki her şeye bakardık, özellikle de ağaçlara.

"Amma kalın bir gövdesi var, değil mi? Gel, dokun."

Ronda'daki ağaçlardan birinin önünde durur ve ikimiz beraber dokunurduk.

"Bu ağaç dedenden bile yaşlı."

"Sen yaşlı değilsin ki!"

Ronda'daki çınarlardan birinin gövdesindeki kovuğu da böyle bir gün her yanını incelediğimiz sırada keşfettik.

"Baksana Jan, boyu kafam kadar!"

Dedem kovuğa kafasını sokarmış gibi yapınca onu geri çekmek için vargücümle ceketine yapıştım.

"Çık dede, çık!"

Ağaçlara Dokunmak

Başta ağaçlara dokunmaktan utanırdım, dedemin durup onlara dokunmasından, bana da aynısını yaptırmasından...

"Orada *dikilmiş* n'apıyorsunuz?" diye dalga geçti bir gün Moisès.

"İyi günler, ben Moisès'in annesi Melissa. Siz de Jan'ın dedesi olmalısınız."

"Adım Joan. Memnun oldum. Ben de tam Jan'a anlatıyordum, bir ağacın gölgesi insanın hayatını kurtarabilir."

"Vay!" Moisès Ronda'daki o çınarın gölgesinde durdu ve gözünü heyecanla dedeme dikti.

Sonra dedem eski bir masal anlatırcasına sesini kalınlaştırarak bize çocukken bir ağacı olduğunu, ağacı sayesinde öğle güneşinden korunduğunu, onu kulübe, sığınak ve sırdaş bellediğini anlattı.

"Sırdaş mı?" dedik Moisès ile ben aynı anda, annesiyse yumuşacık gülümsedi.

"Sırlarımı saklardı."

Moisès: "Nerede?"

Ben: "Nasıl?"

Hep bir ağızdan söyledik bunları, dedemse gırtlağını temizleyip saatine baktı ve sonradan Moisès ile benim de taklit edeceğimiz şefkatli bir dokunuşla ağaca veda etti.

İlk Gün

Dedemin beni okuldan almaya geleceği ilk gün saat beş olmak bilmedi. Sınıftaki saatin bozulduğunu sanıyor, "Dedem gelsin de tamir etsin!" diye aklımdan geçiriyordum, ama saat beş olmazsa gelemezdi. Son ders, yani hayat bilgisi dersi boyunca sinirlerim saatin tik-tak, tik-tak yapan ibreleri tarafından çekiştirilmiş gibi gerildi. Saat beş olup da zırrr sesini duyunca oturduğum yerde öyle bir sıçradım ki dudağımı ısırıverdim.

"Jan, bugün ders boyunca aklın başka yerdeydi..."

Öğretmenimden bakışlarımla özür diledim ve ağzımda kan tadıyla sınıftan çıktım.

"N'aptın böyle, zıpır!" Dedem okul bahçesindeki çeş-

mede ağzımı çalkalattı, tişörtümün yakası ıslanıp dedemin saçlarımı karıştıran elini hissedince saat beşte hep kurtlar gibi acıktığımı hatırladım.

Açlık

"Gençken nasıl da aç gezerdim!"

Dedem çiğneyişimi izliyor. Isırdığım her lokma adeta onu on yıl geriye götürüyor, gözbebeklerinin gençleştiğini görebiliyorum.

Ağzımdaki kanın tadını bir gün hatırlayacağımı biliyorum, hâlâ tam olarak geçmedi, ekmekle peynirin tadına karıştı. Bir gün torunumu sandviç yerken görürsem benim de gözbebeklerim gençleşecek.

Sonra ben de ona ağacımdan bahsedeceğim, ağacımın Ronda'daki ağaç olmasına karar verdim, çünkü koca kovuğunu keşfettiğimizden ve dedem kafasını sokmaya çalıştığından beri aklımdan çıkmıyor, sırlarımı kovuğuna saklayabilirim, torunumla paylaşacağım sırlarımı.

İlla Bir Şey Görmek Şart Değil

"Oğlum, amma acelecisin."

Dedem benimle aynı tempoda yürüyemiyor. Bugün, annemle babamın akılları işteyken yürüdükleri hızda yürüyorum.

"Böyle gidersen her şeyi gözden kaçırırsın."

"İyi de yolu zaten ezbere biliyorum!"

"Sen öyle san."

Durup etrafa bakınıyor. Bir çınar ağacının yanına gidiyor. Önce köklerini inceliyor, sonra da boynu elverdiğince başını kaldırıp ağacın tepesine bakıyor.

Ben de aynısını yapıyorum ama özel hiçbir şey görmüyorum. Dedem epey bir süre böyle duruyor, sonra

elini çekiştiriyorum:

"Dede, ne gördün?"

"Sadece bakıyorum. İlla bir şey görmek şart değil."

Yüzündeki ifade bana bu cümleyi asla unutmamamı söylüyor, başka bir şey dememeliyim, yukarı bakıp beklemeliyim, şu an bir hatıra üretmekteyim.

Evde

Dedem beni okuldan almaya geldiği ilk gün eve döndüğümüzde mutfağın ışığı yanıyordu. Annemin işten erken döndüğünü sandım, ama mutfaktaki anneannemdi.

"Ne pişiriyorsun?"

"Akşam yemeği, kralım."

"Şimdiden mi? Saat daha beş buçuk!"

"Bazı yemekler vakit ister."

O günden beri akşam yemeklerimizi çorba tabağında ve kaşıkla yiyoruz. Anneannemin yemekleri vakit istiyor, dedemin tamir ettiği saatlerin gösterdiği vakti.

"Anneannenin yemekleri tencerede ağır pişiyor ama tabakta hemen bitiyor!"

Babam tabağında kırıntı bırakmamıştı, annemse tabağına dalıp gitmiş, boş bakışlarla kaşığını sebze parçaları arasında gezdiriyordu, belki de dedemin dediği gibi, bazen illa bir şey görmek şart değil.

Ekmek

"Peki ya ekmek?" dedi dedem, tabağındaki mercimek yemeğini silip süpürdükten sonra.

Dedemlerin gelişiyle evimizde çorba tabağı ve kaşıktan başka değişen bir şey daha vardı: ekmek.

Ertesi gün okuldan dönerken bir sürü ağaca baktıktan sonra fırına uğradık. Birkaç gün içinde fırıncıyla dedem şakalaşmaya, gülüşürken birbirlerinin sırtını sıvazlamaya başladılar.

"Fırıncının böyle matrak bir tip olduğunu hiç söylememiştin, Jan!"

"Bilmiyordum ki..."

Dedem nasıl beceriyorsa yolda gördüğü herkesle kırk

yıldır tanışıyormuş gibi laflamaya başlar, saatlerden, ağaçlardan bahseder, zamanın daha ağır aktığı eski günlere dair hikâyeleriyle gönülleri kazanır.

Portakallar

Yemekten sonra annem tatlı olarak meyve sepetini masanın ortasına koyunca dedem uzanıp bir portakal aldı. Bıçağıyla kesikler attığı kabuğunu parmaklarıyla soymaya koyuldu.

Portakal bir saatti, dedemin usta elleri meyveyi ansızın tik-tak yapmaya başlayabilirmiş gibi ölçülü hareketlerle tutuyordu.

"İster misin?" Parmakları meyvenin suyuyla ışıldayarak bir dilim uzattı.

Portakalların bir saatçi tarafından soyulunca daha lezzetli hale geldiklerini artık biliyorum.

Masallar

Dişler

İlk gün, akşam yemeği bitince beni dişlerimi fırçalamaya gönderip salonun kapısını kapattılar.

Fırça ağzımda, gözlerim aynada, babamlarla dedemlerin fısıltılarını ne kadar uğraşsam da çözemedim.

O günden itibaren, yatmaya gitmeden önce dişlerimi fırçalarken salondan dedemlerin seslerini her duyduğumda düşüncelere daldım. Sevinmem gerekirdi ama sevinemedim.

Dedemin beni okuldan almaya gelmesi ve anneannemin ağır ağır pişirdiği yemekler hoşuma gidiyordu gitmesine, ama dişlerimi evde sadece üç kişi olduğumuz günlerdeki gibi sessizlik içinde fırçalamak istiyordum.

Musluğu açtığımda akan su bütün sesleri bastırınca aynadaki çocuk ben olmaktan çıktı, halen bana ait olan ellerimse musluğu kapayıp ışığı tuhaf bir telaş içinde söndürdü.

Salondan gelen sesler kesilmişti, odamın yolunu tuttum, salonun kapısı halen kapalıydı, ama açacak gücü o akşam kendimde bulamadım.

Özel Ânımız

Yatağıma uzanmış, sabırsızlıkla babamı bekliyordum, bana her gece bir masal okurdu. Annem bir gün, "Ne yani, hâlâ yalnız başına okuyamıyor musun?" dediğinde babam hemen atılıp, "Ama bu bizim özel ânımız," demişti.

"Bugün masalı sana deden anlatsa, ne dersin?"

Evet demem gerekirdi. En az üç-dört *ı*'lı bir "yaşasın" patlatmam gerekirdi. Yataktan apar topar fırlamam gerekirdi. Ama hayır.

Gözlerimi onlardan ayırmadım ve her ne kadar babamla baş başa kalmaya can atsam da şöyle demeyi başardım:

"Tamam. Ama yarın sıra sende, tamam mı baba?"

"Hele bir yarın olsun da bakarız." Plan gerektirmeyen şeylere dair planlar yapmaya beni iten babamın bu cümlesi oldu.

Masal

Dedem yatağımın ayakucuna oturup bakışlarını bana dikti. Bir süre sessiz kalınca aslında dedemin de isteksiz olduğunu fark ettim, masalı babamın anlatmasını tercih ediyordu, klonlanmış kızlarımız mecbur edince gelmişti, ne anlatacağını bilmiyordu. Bütün bunları bana gözleriyle söylüyordu.

"Babamın canı masal anlatmak istemediğinde o gün yaptıklarımızdan bahsederiz."

"Bugün yaptıklarımızdan bahsetmek ister misin?"

"Bilmem ki, sen?"

"Ben yarın yapacaklarımızı düşünmek istiyorum."

Dedemin dudaklarında bir gülümseme belirdi ve içinden ertesi gün göreceğimiz bütün ağaçların dalları çıktı.

Doğru Düzgün Bir Yatak

İlk gece dedemler, bize her geldiklerinde olduğu gibi, babamların çalışma odasında uyudular. Annem çekyatı açtı ve ağır hareketlerle yatağı hazırlamaya başladı, yaydığı çarşafın kırışıksız olması çok önemli bir şeymiş gibi gözünü önüne dikmişti.

Odam çalışma odasına bitişik olduğundan, dedemler bana iyi geceler öpücüğü verdikten sonra onların duvarın diğer tarafında fısıldaştıklarını duyabildim. Pijamalarını giyindiklerini gözümün önüne getirince gırtlağımla göğsüm arasına tatlı bir sızı yerleşti.

Sonra annemin iyi geceler demek için çalışma odasına

girdiğini duydum, yakında doğru düzgün bir yatak alacaklarını söyledi, bunun üzerine sanki yüksek bir yerden düşmemek için çabalıyormuşum gibi yorganımın ucuna sımsıkı tutundum, düşmemeliydim.

Fabllar

Ertesi gün boyunca dedem belirgin biçimde heyecanlıydı. Bense bunu olumlu bir heyecan olarak görüyordum, tıpkı Moisès'le oynamaya gideceğim zaman içimin içime sığmadığı gibi.

Okuldan dönüşte sıçrarcasına yürüyordu, Urgell Sokağı'nda beni kaldırımın ortasında durdurup tek sıra halinde yürüyen karıncaları gösterdi.

"Fabl nedir, biliyor musun?"

"Masal demek, değil mi?"

"Hem evet hem hayır."

Ve hiçbir şey olmamış gibi yürümeyi sürdürdü. Ama gülümsediği arkadan bakınca bile belliydi. Çok geçme-

den apartmana ulaştık ve dedem asansör yerine merdivenlerden çıkmak istedi.

"Bu gece sana bir fabl anlatacağım, Jan. Masalları babandan dinlersin."

Babam, masallar. Dedem, fabllar. Değişikliğin artık pek değişik bir tarafı kalmamıştı.

Öyle sakinleştim ki yatsam uyuyabilirdim.

Ağustosböceği Olabiliriz

Ağustosböceğiyle karınca masalının bir fabl olduğunu bilmiyordum. Babam uzun zaman önce bana okumuştu, ama dedem anlatırken iki böceği gözümde daha iyi canlandırıyordum.

"Yani biz de karınca gibi olmalıyız, değil mi dedeciğim?" dedim anlatması bitince, sevinsin diye.

"Hayır, ağustosböceği de olabiliriz."

"Ama sonra kış gelince..."

"Boş ver kışı, daha gelmesine çok var." Bunu biraz kızgınlıkla söylemişti sanki.

Derken aklıma akşamüstü gördüğümüz karıncalar geldi, tek sıra halinde ekmek kırıntıları taşıyorlardı.

"Peki karıncalar yuvalarına dönmeden önce üstlerine biri basarsa n'olur, dede?"

Dedemin karıncaları adeta gözlerimde görebildiğini, beni anlaması için başka bir şey söylemem gerekmediğini biliyordum. Omuz silkti, cevabı bu harekette saklıymış gibi.

Fabllar insanı masallara göre daha fazla düşündürüyor galiba.

Karıncalar

Sabahleyin beni okula babam götürdü.

"Jan, niye keyifsizsin? Başın niye önüne eğik?"

"Karıncaları arıyorum..."

Babama önceki geceki fabldan, dedemin ağustosböceği de olabileceğimizi söylediğinden, her an birileri tarafından ezilebileceğimizden bahsettim. İşte bu yüzden dünkü karıncaları bulmak ve yuvalarına ulaşıp ulaşmadıklarını öğrenmek istiyordum.

Babam durdu ve iki parmağının ucuyla kaşlarını ovaladı. Sonra dönüp bana baktı ve beraber karıncaları aramaya koyulduk. Bulduğumuzda karıncalardan birini eline aldı ve henüz açılmamış bir dükkânın önündeki

taştan banka oturduk.

"İkisi de olabiliriz Jan. Senin şimdi karınca olup kışa hazırlanman lazım. Dedense tam tersi, kışı atlattığı için şarkı söyleyebilir."

Söylediklerini tam anlamadım, ama daha fazla soru istemediği gözlerinden okunuyordu ve böylesi benim için de uygundu.

Bazı cevaplar ya karıncaların taşıdığı ekmek kırıntıları gibi teker teker, sırayla gelir ya da bir ağustosböceğinin şarkısı gibi havadan.

Uçaklı

O gece, dişlerimi fırçaladıktan sonra odamda ikinci fablı biraz da ürkerek beklemekteyken babamın dışarıda bir şeyler fısıldadığını duydum, hemen ardından da içeri girdi:

"Jan, karıncalar ve ağustosböcekleri hakkında tekrar düşündün mü? Yine konuşmak ister misin?"

"Hayır. Uçaklı bir masal istiyorum, düşündürmeyen bir masal."

"Ben de!"

Hemencecik yatağıma oturdu ve masalı bir kitaptan okumak yerine ikimiz beraber uydurduk, her şeyine biz karar verdik. Uçuşu bol, güneşli günlerle dolu bir

masaldı ve sonu bizi de uçurdu.

Bazı günlere uçaklı masallar yakışır, uçuran ve ayakları yere değdirmeyen masallar.

Dedemin Kışı

Rüyamda dedemin Vilaverd'de, bostandaki incir ağaçlarından birine tırmanıp şarkılar söylediğini gördüm, babam, annem, anneannem ve bense yerden topladığımız ekmek kırıntılarını tek sıra halinde bir sepete taşıyorduk. Hava çok sıcaktı ve güneş cayır cayır yakıyordu. Sonra paldır küldür yine kış gelince dedem dışarıda kalıp soğuktan titremeye başlıyordu. Bizse ekmek kırıntılarını yiyor, sonra kendimizi birden Sant Antoni'deki evimizde buluyorduk. Ben pencereden bakıp dedemin Vilaverd'deki incir ağacının tepesinde titrediğini görüyordum, babamsa şöyle diyordu: "Deden kışı atlattı." Anneannem dedeme şarkılarından bıktığını söylüyor,

ben yiyecek bir şeyler götürmek, annemse sırtına bir hırka vermek istiyordu. Babamsa bize hayır, olmaz diyor, tekrar dedemin kışı atlattığını söyleyip bizi yemeye zorluyor, önümüze geçiyor ve incir ağacının tepesindeki dedemi görmeyelim diye perdeleri kapıyordu. Derken anneannem hepimizi susturuyordu ve yemeğimizi yemeye çalışırken dedemin dışarıda tir tir titrediğini duyunca iştahımız açılıyordu.

Gazeteye Gömülen Annem

"Sütün soğuyacak, uykucu."

Annem gazetesini kahve eşliğinde okurken ben öğle yemeğimi yiyordum. Babam erkenden çıkmıştı, dedemlerse halen odalarındaydı. Üstümü giyinirken seslerini duymuştum, ama annem yavaş yavaş kalkacaklarını, rahatsız etmememi söylemişti.

"Dedenlerin burada olması ne büyük şans, değil mi?"

Bunu söylerken ağzını öyle büzüştürdü ki dudakları adeta gözden kayboldu. Göz göze gelmeye çalışsam da başaramadım, annem gazeteye gömülmüştü ve gözlerini görmeme izin vermiyordu.

Derken aklıma hazır ikimiz mutfakta baş başayken

ona rüyamı, fablı, babamın kışa dair söylediğini anlatmak geldi. Ama annem dinlemeye pek istekli görünmüyordu, uçaklı bir masal havasında olsa gerekti. Ben de ona uçaklı masalı anlattım.

"Bunu babamla beraber uydurduk. Düşünmek istemediğimiz günler için."

Annemin gözleri gazeteden ayrıldı ve bana bir kez baktıktan sonra uçup gitti.

Işık Ve Parfüm

Dedemlerin kokusu kendilerinden önce girdi mutfağa. Ben uçaklı masalı anlatmayı yeni bitirmiştim ve annemin gözleri uçup gitmişti. Anneannem el çırptı, gözleri parıldıyordu.

"Saat dokuza çeyrek var, bu çocuk daha okula gidecek!"

Annem kahvesini bitirdi, dedemleri öptü ve beni sımsıkı kucakladı.

"Akşama görüşürüz!"

Bir elimi dedem, öbür elimi anneannem tutmuş yürürken aklıma ne karıncalar geldi ne de kışlar.

Üçümüz beraber bir parfüm bulutunun içinde ilerli-

yorduk, anneannem Caterina'nın, kimsenin aşırı sürdüğünü söylemeye cüret edemediği parfümü. Tatlı kokusu öyle kuvvetliydi ki ışık saçıyordu. Yolda el ele ışık ve parfüm saçtığımızı gören insanların nasıl olup da bize bakakalmadıklarını anlayamıyordum.

Eksik Harfim

Bir Ay

Dedemler bize taşınalı bir ayı geçti bile. Çalışma odası onların odası oldu, çekyatın yerine artık "doğru düzgün" bir yatak geldi. Annem eşyalarını koysunlar diye dolaplardan birini boşalttı. Mutfaktaki mermer tezgâhın bir köşesinde ilaçları duruyor. Büyük tuvaletin lavabosunda beş diş fırçası var. Geçen gün babam artık daha büyük bir kanepe almamız gerektiğini söyledi.

Beni düzgünce bölüşmeyi becerdiler. İki günde bir dedem bana fabl anlatıyor. Onsuz günlerde babam masal anlatıyor. Sabahları beni okula dedemler götürüyor, cuma günleri hariç, cumaları annem işe daha erken gittiği için beni o bırakıyor.

Babamlar işte, bense okuldayken dedemler yürüyüş yapıp birkaç yere uğruyor, sonra da evimizde baş başa öğle yemeği yiyorlar. İkisini salondaki masada baş başa gözümün önüne getiremiyorum. "Zaten öğle yemeklerini mutfak masasında yiyoruz, kralım," diyor anneannem. "Joan deden radyoyu açıyor, haberleri dinliyoruz, izlemekten daha çok hoşumuza gidiyor, biliyorsun." Sonra dedem bulaşıkları yıkıyor, anneannem de kanepeye uzanıyor.

Öğleden sonraları dedem beni okuldan almaya hep yalnız geliyor, çünkü anneannem evde kalıp kitabını okuyor, zaten öğle yemeğinden sonra hazımsızlık da çekiyor. Dönüş yolunda ağaçlara bakıyoruz, ben sandviçimi yerken dedem hikâyeler anlatıyor, sonra da fırına uğrayıp ekmek alıyoruz.

Eve geldikten sonra ödevlerimi çıkarıp dedemin dizinin dibinde yapmaya başlıyorum, ki takıldığım yerleri ona sorabileyim, anneannemse mutfakta kaşıkla yenen yemekler pişiriyor, çok geçmeden beşimiz beraber salondaki masada akşam yemeğine oturacağız, televizyon açılmayacak, çünkü dedemler geldiğinden beri kimsenin pek izlediği yok.

Artık sofradayken konuşuyoruz, babamla annem işlerinden bahsediyorlar, dedemle anneannem mutlaka sabah yürüyüşlerine dair bir şeyler anlatıyorlar. Sıra tatlıya geldiğinde, dedem portakalını soyarken anneannem ve annem buğulu gözlerle geçmişten komik olayları anarak dedemi gülümsetmeye çalışıyorlar, dedemse anlattıklarına aldırmıyormuş gibi önüne bakıyor. Babamla

ben sussak da kendimizi dedemin yerine koymadan edemiyoruz, zaten o da böyle yapmamızı ister gibi duruyor.

Bazı günler babam, annemle anneannemin hatıralarını yarıda kesiyor, özellikle de salkımsöğüt hakkındaysa. Ve sonra hızla masadan kalkıp peçeteleri katlamaya girişerek, "Hadi, saat geç oldu," diyor. Bunun üstüne ben de kalkıp paldır küldür bardakları toplamaya başlıyorum, dedemse meyve sepetini iki eliyle kavrıyor ve kendi iradesiyle gitmiyormuş da sepet tarafından sürükleniyormuş gibi ayaklarını sürüyerek mutfağın yolunu tutuyor.

Cuma

Annem öğretmen, ama asla benim öğretmenim olmak istemiyor, olamayacağını söylüyor. Bu yüzden başka bir okula gidiyorum, onunkine değil. Öyle olmasaydı pazartesiden cumaya hem sabahları hem öğleden sonraları beraber gidip dönebilirdik. Bazen onunla aynı okula gitsem daha rahat edeceğimi düşünüyorum. Ama onu sınıfta sürekli tepemde, her yaptığımı izlerken gözümün önüne getirince bu düşünceyi kafamdan çıkarıyorum.

Artık cuma günlerini eskisinden de çok seviyorum, çünkü güne annemle başlıyorum. Evden okula gidene kadar konuşuyoruz. Dedemler bize taşındığından beri

annemle daha az vakit geçiriyormuşum gibime geliyor, ya da belki annem benle geçirdiği vaktin bir kısmını dedemlere ayırıyor. Annem hep böyle şeyler yapar.

"Bana hiçbir şey anlatmayacak mısın?" Yalvarırcasına söylüyor bunu, elimi sımsıkı tutuyor, okul yolundayız.

Eskiden elimi tutmasını sevmezdim, utanmaya başlamıştım, ama dedemler geldiğinden beri sokağa çıktığımızda hemen annemin eline uzanıyorum. Ona ne diyeceğimi pek bilemediğim, kelimelerin hepsini dedemlere harcadığım için söyleyecek şey bulamıyor, elimi veriyor ve böylece aklımıza, her nasılsa, söyleyecek bir şeyler geleceğine güveniyorum. Tıpkı şimdi yaptığım gibi, parmaklarını sımsıkı kavrıyorum, adımlarımı yavaşlatıyorum ve gözlerinin içine bakıyorum.

"Ne anlatmamı istiyorsun ki? Daha yeni uyandım, anne."

"Bilmem ki, dünden de olabilir, mesela dedenle konuştuklarınızdan bahset. Seni okuldan alması hoşuna gidiyor mu?"

"Evet. Ağaçlardan bahsediyoruz."

"Ağaçlara dokunuyor musunuz peki?"

Bu kez yavaşlama sırası onda, gülümseyerek benimle göz göze gelmeye çalışıyor, gözlerimi kaçırmasam neredeyse başaracak.

"Aynısını seninle de yapıyor muydu?"

"Tabii. Peki sana salkımsöğüdünü anlattı mı hiç?"

"Henüz anlatmadı. Bir gün anlatacağını söyledi."

"Hatırlatmalısın. Ki unutmasın."

"Unutmaz!"

Niye bağırmıştım, bilmiyorum. Başka bir şey konuşmadık ve okulun kapısına geldiğimizde annem beni öperek vedalaştı.

Adımın Jan Olmasının Sebebi

Başka bir gün, annem asansörün aynasından beni izliyor. Sebebini bilmiyorum, ama beni izliyor.

"Adının niye Jan olduğunu biliyor musun?"

Demek bu yüzden izliyormuş. Son zamanlarda cevaplara pek meraklı değilim, uçaklı masalları tercih ediyorum.

"Niye?" İçimden başımı ellerimin arasına almak geliyor, tıpkı Moisès topa feci hızlı vurunca kalecilik yaptığıma pişman olduğum gibi.

"Deden sayesinde. Sana kendi adını vermemizi istedi."

"İyi de onun adı Joan."

"Baban adının dedeninkiyle aynı olmasını istemedi. Anneannenle ben de böyle bir çözüm bulduk."

"İsmimden bir harf çıkardınız.

"*O* harfini." Ve yanağıma parmağıyla bir daire çiziyor, daire tenimi yakıyor ve iz bıraktığından korktuğum için asansörden çıkmadan önce aynaya bakıyorum. İz kalmasını istemiyorum, *o* harfini istemiyorum. Yanağımı sertçe ovalıyorum, *o* harfi benim değil, dedemin, dedemin.

O Harfi

Katalanca dersinde defterime kendi adımı ve dedeminkini yazdım.

Jan.

Joan.

Klonlanmış kızları gözümde canlandırdım, babamla dedemi ikna edebilmek için *o*'yu atıyorlardı. Siliyorlardı. Eziyorlardı.

Mutfakta gözümün önüne geldiler, aralarında fısıldaşarak harfi bir bezin altına saklıyorlardı, ya da çöpteki patates ve yumurta kabuklarının arasına. Mutfak önlüğünün cebine, kibrit kutusuna, tahta kaşıkların durduğu kaba.

Ama *o* harfi giderek büyüyor, saklanması imkânsız hale geliyordu. Fırında pişen bir kek gibi şişiyordu, mayası bol bir *o*'ydu.

Anneannem harfi alıp eviyeye atıyor, musluğu açıp üstüne soğuk su akıtıyordu, telaş içindeydi, *o* harfiyse büyüdükçe büyüyordu, annem üçüncü çekmeceden çıkardığı, üstünde haftanın günleri, meyve ve sebze desenleri olan renkli mutfak bezlerini harfin üstüne yığıyordu. Bezler tamamen ıslanınca sular eviyenin kenarından taşmaya başlıyor, anneannemle annem sırılsıklam oluyordu ve...

"Jan, uyan!" Moisès'in dirsek darbesi sayesinde kötekten tam zamanında kurtuldum.

Saat

Saat beşe yaklaştığında yine gözümü sınıfın saatine dikip düşüncelere daldım.

"Niye gülüyorsun, Jan?"

Tam o sırada zil çalınca heyecanla dışarı koşup kalabalığın arasında dedemi buldum.

"*O* harfi bir saat!"

"Dur bir nefes al, zıpır. Ne diyorsun?"

"*O* harfi, bende olmayan ve sende olan *o* harfi. Saatmiş, dedeciğim."

Dedem gülümsedi, sandviç yerine atıştırmam için aklına başka bir şey geldiğini, cuma gününün tatlı günü olduğunu söyledi.

Fırına doğru yürürken yanağımda bir sızı hissettim, tam annemin sabahleyin parmağıyla *o* çizdiği yerde. Dedem görecek diye korktuğumdan yine sertçe ovalamak istedim, ama elimi yanağıma değdirince işaretparmağımı hafifçe aynı yerde gezdirmeye daldım, derken fırına girdik ve fırıncı bize eksik *o* harfimle, "Ooo, iyi akşamlar," dedi.

Donut

Dedemin aldığı donut yüzünden yapış yapış olan parmaklarımla, eve dönüş yolu boyunca gördüğüm her yuvarlak cismi işaret ediyordum.

"Sendeki *o* harfi bir saat, değil mi, dede? Bende bu yüzden yok."

"Sana daha şimdi bir tane verdim, hemen yiyip bitirdin, obur seni!"

"Parmaklarımda hâlâ biraz kaldı."

Eve gülerek girdik, çünkü asansörün hem düğmeleri hem de aynası *o* şeklindeydi.

"Caterina?"

"Anneanne?"

Ben ellerimi yıkarken dedem de anneanneme bakmak için artık kendi odasına dönüşmüş olan odaya gitti.

"Uyuyor. Ağzı açık. *O* şeklinde."

Ortaçağ

Anneannem uyanınca ona adımdaki *o*'yu annemle beraber nasıl çıkardıklarını sordum. Yatakta uzandığı yerden kalkmadan elimi tuttu ve bunu annem sözlüğe bakmayı akıl edince başardıklarını söyledi.

"Annen adının ortaçağdan kalma olduğunu, Joan'ın ortaçağdaki hali olduğunu söyledi, baban da razı oldu."

"Ortaçağ, ha!"

"Evet. Biliyorsun, babana bir şeyin ortaçağdan kalma olduğunu söylediğin anda gönlünü kazanırsın. Eski şeylere pek meraklıdır."

Anneannem başını ayıplarcasına sallasa da gülümsedi ve gözleri daldı, belki de annemi hatırlamıştı ve adım

dedeminkinin saatsiz hali olabilsin diye başvurduğu sözlüğü.

Babam eve döner dönmez hemen yanına koşuyorum:

"Adımın ortaçağdan kalma olduğunu niye daha önce hiç söylemedin?"

"Bildiğini sanıyordum."

Babam hep böyledir. Annemin dediği gibi, ailesiyle işini öyle ayrı tutar ki çalışırken bizi hatırlamaz, evdeyken de üniversiteyi hiç düşünmez. Yine de, sürekli tekrarladığı gibi, işine *âşıktır*.

"İstersen bu gece sana tarihten Kral Arthur'un bir hikâyesini anlatırım."

"Evet, lütfen!"

Tarih

Küçükken babamın işinin tarihten hikâyeler anlatmak olduğunu zannederdim, şimdiyse derslerde anlattığının önemli, kalın, büyük *t* harfiyle yazılan bir Tarih olduğunu biliyorum. Babam bu *t*'nin insanlığı, insanoğlunu temsil ettiğini, yükünün ağır olduğu, dünya dünya olduğundan beri biriken bütün yükü taşıdığı için büyük harfle yazdığımızı söylüyor. Üniversitedeki derslerinde de bu yükten bahsedermiş. Yani araştırmayla meşgul olmadığı zamanlarda...

Babamın asıl yapmak istediği şey araştırmacılık. Bunu her söylediğinde onu ya piramitlerin arasında gözümün önüne getiriyorum ya da beyaz önlükle bir mikroskobun

başında. Oysa babam eline beyaz eldivenler geçirip kilise kokulu antika kitapları araştırıyor. Söylediğine göre Tarih geçip gitmiş olsa da tekrar etmemesi için araştırmak, anlamak ve anlatabilmek gerekiyormuş, insanlığın ilerleyebilmesi ve aynı yerde daireler çizmemesi için.

Çizgiler Ve Daireler

Geceleyin, babam bana küçük *t*'li tarihten bir hikâye anlatıyor, şövalyelerle ve inanılmaz kahramanlıklarla dolu. Sonunda annem saatin geç olduğunu, uyku vaktinin geldiğini haber veriyor.

"Kraliçe Ginebra'dan bile güzel!"

Babamlar öpüşüyorlar, uzun süredir böyle bir an yaşamadığımızı düşünüyorum, ortaçağdan fırlama bir an, Jan *o*'suz, annem gözlüksüz, babam Kral Arthur gibi.

Uykuya dalıyorum ve bir rüya görüyorum. Dedemler bize taşıdığından beri gördüğüm bütün rüyaları hatırlıyorum.

"Aklın bugün nerelerde, Jan?"

Rüyamda gördüklerimi kahvaltı sırasında tekrar aklımdan geçiriyorum. Babam bir kılıçla yere bir çizgi çiziyordu. Dedem de hemen arkasından, bir dalla yere babamın çizgisi hizasında daireler çiziyordu. Bense bir elimde bir kılıç, öbür elimde bir dal onları izliyordum ve başım çok ağrıyordu. Alnımı ovalamak için dalı yere bıraktığım anda hem daireler hem dedem gözden kayboluyor, babamın çizgisiyse derinleşiyordu, sonra babam kendisine yardım etmemi, kılıcımla çizginin üstünden geçmemi istiyordu. Ama ben de dedem gibi kılıcımla babamın çizgisi hizasında daireler çiziyordum, kılıçla çizildikleri için bu kez gözden kaybolmuyorlardı.

Kraliçe Ginebra

"Bugün Jan rüyadan uyanamadı!" diyor babam, gözümü bardağımdan ayırmadığımı görünce. "Günaydın, majesteleri!" diyor anneme dönerek.

Keyfi yerindeyken babam anneme Kraliçe Ginebra der.

Kısa bir sessizlik olunca belki de annemin bugün kraliçe olmak istemediğini düşünüyorum. Dedemlerin seslerini duyuyoruz, halen odalarındalar, ve mutfak saatinin tik-taklarını. Sonra annem gülümsüyor:

"Günaydın, kralım!"

Böyle diyorsa annem mutlu demektir. Gözümü bardağımdan ayırıyorum, bir kâbus olduğunu anladığım rüyamı unutuyorum ve kralla kraliçeye gülümsüyorum.

Tahtlarımız

Evdeyken mutluysak hepimiz krala ve kraliçeye dönüşürüz. Kralım, günün nasıl geçti? Cep telefonum nerede, kraliçem? Ödevlerini yaptın mı, kralım? Evde en çok annem böyle konuşur, ama anneannem ona fark atar, çünkü karşısına çıkan herkese, hiç tanımasa bile, kralım ve kraliçem der. Annem sadece babamla bana öyle der. Babam da sadece anneme kraliçe der. Ben şimdilik kimseye bir şey demiyorum, çünkü aklıma gelmiyor. Ama artık ben de bu kelimeleri büyükler gibi kullanabilmek istiyorum, geçtiği yere en iyi oturan kelime oymuş, başka kelime olmazmış gibi söylüyorlar, sana kral dediklerinde karnının dibinde bir sıcaklık hissediyorsun,

sanki bir daha asla hastalanmayacakmışsın gibi. Artık bu kelimeyi kullanabilmek ve tahtlarımızı sonsuza dek koruyabilmek istiyorum.

Önce Hafıza

Sandviçsiz

Saat beşte yüzler ormanının ortasında dedemin yüzü. Saçlarımı karıştıran eli ve günümün nasıl geçtiğini soruşu. Karnımın aç olduğunu söyleyen gözlerim. Dedemin donuklaşan bakışları. Bulanık ve mat bir cam gibi.

"Ay, Jan."

Bu *ay, Jan* yeni çıktı ve ne anlama geldiğini bilmiyorum.

Yüzlerle bedenlerin oluşturduğu orman gözden kayboluyor: önce onu görmezden geldiğimiz için, sonraysa herkes gittiği ve dedemle baş başa kaldığımız için.

"Ay, Jan."

Ne demek istediğini hâlâ anlayabilmiş değilim, ama

gözlerindeki donuk ifade hoşuma gitmiyor. Abartılı hareketlerle ceplerini karıştırıyor ve bana bakıyor, bir türlü konuşamıyor, ne olduğunu ben söyleyeyim, *ay, Jan*'ın anlamını ben açıklayayım diye yalvarıyor sanki.

"Sandviç evde mi kaldı?"

Başını evet anlamında sallıyor, başka bir şey söylemiyor. Midemde bir boşluk hissediyorum, ama sanırım sebebi açlık değil. Dev bir *o* şeklinde, sancıyor ve içimi düğüm düğüm ediyor. Diğer bir koca *o* ise dedemin omuzlarının tepesinde taşıdığı, eve dönerken gölgesi arkamıza düşecek *o*.

Yürümeye başlıyoruz, dedemin ayaklarını sürüyerek attığı adımların sesi kulaklarımı tırmalıyor. Sandviçi unutmasını istiyorum, artık aç değilim:

"Dede, bana salkımsöğüdünü anlatacaktın..."

"Başka bir gün, Jan, yavrum."

Gölge

Eve dönüş yolunda el ele yürüyoruz, ne ağaçlara bakıyoruz ne de sokaklara. Gölge peşimizi bırakmıyor.

"Önemi yok. Evde yerim."

Ben bunu söyleyebilene kadar kaç adım attık?

Dedem bakışlarını önünden ayırmıyor ve elimi daha sıkı kavrıyor. Yoksa gölgenin işi mi bu?

Ayaklarını sürüyerek attığı adımlar kalp atışlarımla uyumlu gibime geliyor, çünkü artık tempoları aynı. Joan Dedemin adımlarının temposuna elimden geldiğince uyuyorum, çünkü onun saati var, benimse yok. Onun gibi soluyorum, onun gibi yürüyorum, *o*'larımızı taşıyoruz, onunki omuzlarının tepesinde, benimkiyse karnımda,

ve sokağa adeta bir daha gitmemek üzere gelmiş, yeni bir gölge düşürüyoruz.

Anneannem Sokakta

"Yüzünüzden düşen bin parça, hayrola?"

Anneannem sokağın ortasında, elinde sandviçimi tutuyor. Evden aceleyle çıktığı belli, çünkü her zamanki parfüm bulutu kendisine eşlik etmiyor ve saçları biraz dağınık.

Dedem eliyle anneannemin saçlarını düzeltirken anneannem sandviçi ona veriyor. Gölge anneannemin ışığı karşısında geri çekiliyor ve gözden kayboluyor.

"Çocuğa ver, karnı acıkmıştır, hadi."

Dedem bana sandviçi verirken adeta bir çocuğa dönüşüyor. İnsanın karnı aç olmasına rağmen açlık hissetmemesi neymiş, artık biliyorum. Ama karşımda ilk ısırığımı

bekleyen iki çift göz var, bu yüzden paketi açıp sandviçi ısırıyorum ve bir saniyelik bir gecikmenin ardından ekmeğin, domatesin ve kara sucuğun tadını alıyorum.

Çiğnerken kendi tempomda yürümeye başlıyorum, dedemler de el ele, aralarında alçak sesle konuşarak bana eşlik ediyorlar ve sonunda eve ulaşıyoruz.

Dilsiz

Dedem yeniden konuşmakta gecikti. Nihayet konuştuğundaysa aslında dilsiz gibi davranırken daha iyiydi diye düşündüm.

"Önce hafıza gidecek..."

Bunu bana değil de kanepenin hemen önünde uyuklayan sessizliğe söylemişti sanki. Oysa benimle konuşuyordu.

Sessizlik yerinden kalktı ve nereye gideceğini kafaya koymuş gamsız bir kedi gibi ağır ağır uzaklaştı.

"Önce hafıza gidecek. Duydun mu?" Gözlerime bakıyor, kızgın.

"Sağır değilim!"

Ben de kızıyorum. Kızıp odama gidiyorum. Kapıyı çarparak kapıyorum ve dedemlerin fısıldaştıklarını duyuyorum. Anneannem galiba dedemi sakinleştirmeye çalışıyor, dedemse hâlâ önce hafıza gidecek, önce hafıza gidecek diye tekrarlayıp duruyor. Bunun üzerine anneannem susuyor, dedemin cümleyi tekrarlayan sesi giderek zayıflıyor ve sonunda duyulmaz oluyor, kapıyı açmamak için kendimi zor tutuyorum, acaba dedem de cümle gibi buharlaşıp havaya mı karıştı, görmek istiyorum.

Kapıyı azıcık aralayınca anneannemin koltuğun kolçağına oturduğunu görüyorum, eliyle dedemin ağzını örtmüş, alnına öpücükler konduruyor. Dedem gözlerini kapıyor ve anneanneme karşı çıkmıyor, kolları iki yanına düşüyor, tıpkı... Tıpkı bir salkımsöğüdün dalları gibi.

Sağır

Sırf dedemin bu söylediğini işitmemek için sağır olmak isterdim. Önce hafıza gidecek. Anlamını çözemesem de içime işleyen bir cümle daha. Sağır olmak isterdim, ama sanırım öyle olsam bile onu duyardım, çünkü bazı kelimeler bedenle söylenir ve başka bedenler tarafından duyulur, ağız ve kulaklara hiç uğramadan.

Dedemler bize taşındığından beri beni en rahatsız eden şey sessizlik, herkes sustuğunda konuşmaya başlayan sessizlik, dedem bir cümleyi yarıda bıraktığında, anneannem eski hatıraları sofraya, portakal kabukları arasına serdiğinde ve dedem bunu görmezden geldiğinde. Bu sessizliği işitmemek için sağır olmak isterdim.

Alt Tarafı Bir Sandviç

"Girebilir miyim?"

Anneannem başını odamın kapısından içeri uzatıyor. Yatağımda oturmaktayım. Sağır gibi davranamadığımdan dilsiz gibi davranıyorum. Başımı evet anlamında sallıyorum. Anneannem içeri giriyor, kapıyı kapatıp yanıma oturuyor.

"Alt tarafı bir sandviç. Kızma."

"Bugün zaten iyi değildi."

"Tahmin edebiliyorum."

"Yarın unutmasın sakın."

"Bugün de unutmamıştı. Asıl ben ona vermeyi unuttum, anladın mı?"

Başımı evet anlamında sallıyorum, yine dilsiz gibi davranıyorum.

"Peki sandviçini bitirmek istemiyor musun? Mutfakta, gelir misin?"

Başımı hayır anlamında sallıyorum. Anneannem ayağa kalkıp ağır adımlarla yanımdan ayrılıyor. Kapıyı kapatması çok uzun sürüyor, kapamak eylemi de benim henüz tam olarak anlayamadığım bir şey sanki. Tıpkı dedemin söylediği o cümle gibi.

Ödevler

Anneannemin yavaşçacık kapadığı kapıyı açmakta zorlanıyorum. Ağırlaşmış sanki.

Salonda anneannem önüne kitabını açmış ama gözü başka yerde. Kapının neden ağırlaştığını şimdi anlıyorum: dedem baktığı içinmiş.

"Bugün ödevin yok mu?"

Başımı var anlamında sallıyorum.

"Öyleyse gel bakalım, otur ve başla, annen birazdan gelir."

Ödevlerimi yaparken gözümü habire defterden ayırıyorum. Tıpkı anneannemin gözlerini kitabından ayırdığı gibi... Tıpkı dedemin gözlerini gazetesinden ayırdığı

gibi... Herkes bir kâğıt parçasının ardına saklanıyor, çünkü annem eve gelmek üzere.

Bu Ne Sessizlik

Annem eve döndüğünde tıpkı sabah çıkarkenki gibi mutlu. Hâlâ Kraliçe Ginebra. Evin kapısını açtığında neredeyse yerimizden sıçrıyoruz. Defterimi sımsıkı kavrıyorum.

"Bu ne sessizlik!"

Dedemler beni işaret ediyor.

"Ahh, hâlâ ödev mi yapıyorsun?"

Başımı evet anlamında sallıyorum. Dilsiz gibi davranmayı sürdürmem gerektiğini, kitabının ardındaki anneannemin böyle istediğini düşünüyorum. Derken klonlanmış kızlar mutfağa kapanıyor, dedemse gazetesine öyle dalıyor ki kendisi de haberler gibi grileşiyor.

Grileşmişler

Ben matematik ödevimin üstünden üçüncü kez geçerken, annemle anneannem mutfaktan çıkıyorlar. Onlar da grileşmişler. Derken evin kapısından içeri rengârenk yeni bir rüzgâr giriyor. Kral Arthur bu.

"Karnım öyle aç ki! Yemekte ne var?"

Mutfakta hâlâ ocağa tencere konmuş değil, sadece iki kafa kaynadı, klonlanmış kızların kafaları.

"Demek bu akşam kahvaltılık bir şeyler yiyeceğiz, evlat!"

Dedemle benim kaçan iştahımız babama geçmiş.

Kara Sucuk

Annemle anneannem mutfak tezgâhının bir köşesinde kafa kafaya vermiş, bir tepsiye sucuk ve peynir dizmekteydiler. Kestikleri parçaları yavaş yavaş, büyük özenle yerleştiriyorlardı, bu sırada babam da dilimlediği ekmeklere, açlığı üçe katlandığı için son sürat domates sosu sürüyordu. Dedemle ben sofrayı konuşmadan kurduk.

"Herkese afiyet olsun!"

Babam hâlâ rengârenk, ağzına atmak üzere olduğu siyahlı beyazlı sucuk dilimi elinde nefis görünüyor.

"Jan, bugün sucuk istemiyor musun?"

"Bugün sucuklu sandviç yemişti zaten, değil mi yavrum?"

Bense tepsinin ortasında sadece kara delikler görüyorum. Ve babam birkaçını yiyor.

Tersten

Bugün rüyamı tersten görüyorum. Dedemlerin evindeyim. Vilaverd'de. İki katlı, küçük bir evdir, hep yanık odun gibi kokar, yazın bile. Dedem atölye olarak kullandığı odada, saniyeleri saymak istemeyen bir saatle didişiyor. Anneannem patates soyuyor. Babamlar terasta bir şeyler okuyor ve güneşleniyorlar. Bense her şeyi izliyorum ama orada değilim, ya da oradayım ama beni göremiyorlar, sadece izliyorum, izliyorum, izliyorum; dedemle saatini, anneannemle patateslerini, güneşlenen babamları ve yanık odun kokusunu neredeyse genzimde hissediyorum. Derken aniden görünür hale geliyorum, dedemin elleri arasındaki, saniyeleri saymak istemeyen

saate dönüşüyorum, üstelik karnım ağrıyor, çok ağrıyor, çünkü dedem bana yeni bir somun takmaya çalışıyor, *o* harfi gibi yuvarlak bir somun.

Vilaverd

Odun

Bir seferinde hafta sonu yatıya Moisès'in dedesiyle büyükannesinin evine gittim. Denize yakın, küçük bir kasabada yaşıyorlar, Sant Antoni de Calonge yakınlarında. Apartmanlarının havuzu var, bütün günü üstlerinde mayo, ayaklarında plaj terliğiyle geçiriyorlar.

"Sudan sadece yemek ve uyumak için çıkarız!" dedi Moisès bana, hevesle.

"Peki ya odun kokusu?"

"Ne odunu?"

"Dede evleri hep öyle kokar."

"Ne? Hayır, benim dedemlerin evi deniz kokar."

Böylece dede evlerinin kendine özgü bir kokusu olsa

da hepsinin aynı kokmadığını keşfettim.

Ve büyükanneler, onların da kendine özgü, eşsiz bir kokusu var. Moisès'inki güneş kremi ve balıkçıdan alınmış maydanoz gibi kokuyordu.

"Bu nedir?" Her öğünde yeni bir balık ya da kabuklu türüyle şaşırtıyorlardı beni.

"İstiridye. Daha önce hiç görmedin mi? Bizim evde herkes bayılır!"

Moisès'in dedesi Senyor Robert istiridyelerden birini avucuna yerleştirip üstüne öbür elindeki yarım limonu sıktı, sonra ağzını açtı, çirkin ve pütürlü kabuğun içindeki yapış yapış şeyi diline kaydırdı, gözlerini kapadı ve yüksek, ıslak, biraz da kaba bir sesle "*Mmm*!" diyerek tadını çıkardı.

"Hadi, tadına baksana, Jan!" dedi Moisès, büyükannesinin masanın ortasına koyduğu tepsiden bir istiridye alırken.

"Tadı neye benziyor?" diye sordum, o şeylerden birini ağzıma koyacağım ânı geciktirmek için.

"Denize!" dediler hep bir ağızdan.

Moisès'in büyükannesi, ismi Fina'ydı, "Bana sakın teyze deme, o kadar yaşlı sayılmam!" dedi ve eline aldığı bir istiridyeye birkaç damla limon sıkarak bana uzattı:

"Al, Jan, korkma."

Ağzıma götürdüm, görmemek için gözlerimi kapadım, Senyor Robert gibi "*Mmm*!" diyeceğimden değil, yavaş yavaş tadını aldım, önce ürkerek, sonra tiksinerek, çünkü kıvamı beklediğimden daha fenaydı, ve sonunda gözlerimi kocaman açarak:

"Doğruymuş, tadı denize benziyor!" dedim.

"Güzel, değil mi?"

"Hiç değil!" dedim, telaşla portakal suyu bardağıma uzanırken.

Üçü birden güldüler ve tepsideki istiridyeleri bitirdiler, bu esnada ben de karideslere yumuldum, kafalarını aynen Senyor Robert'in öğrettiği şekilde, "profesyonelce" emdim.

Moisès'in dedesinin evi deniz kokuyordu ve yedikleri yemeklerin tadı da denize benziyordu, benim dedemlerin eviyse odun kokardı ve yediğimiz yemeklerde de odun tadı olurdu.

Tik-Tak

Birkaç hafta sonra Moisès de yatıya dedemlerin Vilaverd'deki evine geldi.

"Bu ne gürültü!" İçeri girer girmez ellerini kulaklarına götürdü ve dedemin duvarlardaki antika saat koleksiyonunu incelemeye başladı. "Hangisi doğru saati gösteriyor?"

Dedem gülmeye başladı ve bizi atölyesine götürdü. Anneannem bizi yemeğe çağırana kadar orada vakit geçirdik. Dedemin bir camekânın arkasına koyduğu bir sürü antika saatin bağırsaklarını gördük. Hatta köydeki bir komşusunun tamir için getirdiği, sonra da bir türlü gelip almadığı eski bir guguklu saati bile gösterdi bize.

"Herhalde guguğu yüzünden bir türlü uyuyamadığı için saatten kurtulmaya çalışıyordu!" Üçümüz de buna çok güldük.

Ama Moisès ertesi güne gülerek başlamadı, suratı "cenaze alayı" gibiydi, dedem böyle diyordu, ürkütücüydü.

"Neyin var, yavrum?"

Anneannem onu ocağın karşısındaki sandalyeye oturttu, anlattıklarına göre ninem öldüğü güne dek hep orada oturmuş. Ben hiç oturmadım, ninemin kucağına çıkmışım gibi hissetmek istemedim, anneannem hep ninemin aksi bir kadın olduğunu anlatır.

"Hemen hiç uyumadım. Geceleyin tik-tak sesleri daha da fazla duyuluyor, katlanarak artıyor, konuşuyor, ritim ve şarkılara dönüşüyor... Çok tedirgin oldum!"

Dedem gülünce anneannem onu dirseğiyle dürttü. Vilaverd'e kalmaya geldiğimizde babama da hep aynısı olur. Sabahları gözlerinin altında halkalarla uyanır, sesi her zamankinden daha çatallı çıkar ve bütün gün homurdanır, ki normalde hiç böyle değildir.

Moisès'in gözlerinin altı gölgelenmemiş, daha ziyade şişmişti, sesi de her zamanki gibiydi, ama daha alçak çıkıyordu. Dedem dağınık saçlarını okşayarak onu sakinleştirdi:

"Öğle yemeğinden sonra bostana gideriz, bir badem ağacının altında istediğin kadar uyuklayabilirsin. Her derde devadır!"

Dedem ve ağaçlara olan inancı...

Bostan

Moisès'in badem ağacı. Dedemlerin bostanındaki badem ağaçlarından biri o günden beri Moisès'e ait, çünkü orada horul horul, güzel bir uyku çekti. Ama önce ona bostanın ne olduğunu açıklamam gerekti.

"Bostan derken nasıl yani? Ne demek o?"

"Toprak işte, ekili, tarla gibi."

"İyi de dedenlerin evi köyün ortasında, önlerindeki küçük meydan beton kaplı!"

"Bahsettiğim bostan buraya yarım saat mesafede, Vilaverd'in dışında."

"Dedenler aynı zamanda çiftçi mi yani?"

"Yok, arazinin asıl sahibi büyükdedemlerdi, onlar

sahiden çiftçiydi, badem, fındık, elma ve şeftali ekerlerdi. Anneannem terzi, dedemin ne iş yaptığını da çoktan öğrendin, değil mi?"

"Hiç hatırlatma!"

"Şimdilerde bostanda sadece birkaç badem ağacı kaldı, bir incir ağacı, biraz patates, domates ve marul ekili, dedemler artık ayak uzatıp keyif yapmak için geldiklerini söylüyorlar." Canım çekti valla, buranın güneşi fena yakıyor!" dedi.

Bostana geldiğimizde gözleri kapanıyordu, mayışmıştı ve uyumak üzere adıyla anacağımız badem ağacının gölgesine uzandı.

Moisès uyurken dedemle beraber ağaçtan ağaca ailemizin tarihini tekrarladık.

"Peki ya senin salkımsöğüdün, dede? Tam olarak neredeydi?"

"Meydancıkta."

"Meydancıkta mı? İyi de orası beton kaplı!"

"Betonu salkımsöğütten sonra döktüler. Bir gün anlatırım."

Yakıcı Güneş

"Hazır mısınız?"

Babam arabayı ana meydana park edip motoru kapatınca hep böyle der. Bunun üstüne annem homurdanarak babama şehirli gibi davranmayı bırakmasını söyler ve arabadan çıkıp öyle derin bir nefes alır ki bir gün balon gibi şişip havalanacağını düşünürüm.

"İlk gölge Satırcı Teyze'nin evinde, unutmayın!"

Babam arabayı uzaktan kilitleyip sokaktaki ilk kemerin altına koşup gölgesine sığınır, dedemlerin evine oradan gidilir.

Annemse, tam tersi, ağır ağır yürür, duraklar, ciğerlerini hayatında ilk kez dolduruyormuş gibi nefes alıp verir

ve kendini güneşin okşayışına bırakır, hep böyle der.

Ben de onun gibi yapmaya çalışırım, ama bir yerden sonra dayanamam ve apar topar Satırcı Teyze'nin evinin sundurmasına koşarım.

Vilaverd'in güneşi yakıcıdır, Moisès haklı. Ama orada doğan anneme sahiden de okşayış gibi geliyor olmalı, çünkü güneşin ışığı altında her şey daha yumuşak, daha pembe, daha yavaş görünür, ve bütün bunlar annemin öyle hoşuna gider ki Satırcı Teyze'nin sundurmasında beklediğim yerden onu izlerken gözlerimi birazcık kısarsam annemin küçüklüğünü görür gibi olurum, o ince sesli, cılız dizli kıza dönüşsün, koşup zıplasın isterim, bunu öyle çok isterim ki bir gün gerçeğe dönüştürmeyi başaracağım, birkaç saniyeliğine de olsa.

Satırcı Teyze'nin Evi

Satırcı Teyze'ye herkes böyle der, çünkü *llonganissa* sucuğu yapar, Barselona'daki *botifarra*'lara benzeyen ama onlardan daha güzel sucuklardır bunlar. Moisès bu ismi ilk duyduğu andan itibaren korkmaya başladı ve Senyora Manela'yı, yani Satırcı Teyze'yi karşısında gördüğünde kaçıp gitmemek için kendini zor tuttu.

Senyora Manela'nın elbiseleri hep siyahtır. Annemin söylediğine göre kocası öldüğünden beri yastaymış, yani otuz küsur yıldır. Ayrıca belli ki gözlerinde bir rahatsızlık var, güneş ışığına çıkamıyor –hele de Vilaverd'in kızgın güneşi parıldarken!–, bu yüzden kara camlı koca bir gözlük taktığı için gözleri hiç görünmüyor. Yürürken

kullandığı eğri baston otuz yıl önce bir ağaç dalıydı herhalde, gri bir topuz halinde topladığı saçları öyle seyrek ve zayıf ki kafası gözlüklü bir ceviz kabuğuna benziyor.

"İyi günler, Senyora Manela. Bu yanımdaki Moisès, Jan'ın arkadaşı, hafta sonunu bizimle geçirmeye geldi," dedi anneannem bağırarak, kadın duysun diye.

"Aman ne güzel, evladım. Gitmeden sucuğunu hazır ederim!" diyen Satırcı Teyze'nin eli omzuna dokununca Moisès kaskatı kesildi.

"Satırcı Teyze gördüyse geldiniz demektir!" dedi dedem gülerek, evine yaklaştığımız sırada. "Gözünden kimsecikler kaçmaz!"

"Peki ama sucuğu ne anlamda söyledi?" Moisès hâlâ titremekteydi. "Satırcı Teyze'nin sucuğu... ne etinden?"

Dedemler kahkahayı bastılar, bana da arkadaşımı sakinleştirmek düştü, elini omzundan ayırmıyor, Manela'nın elinin birkaç dakika önce dokunduğu yeri ovalayıp duruyordu.

Çıkmaz Meydancık

Dedem Katalunya Meydanı'nda oturduğunu söylemeye bayılır, konuştuğu kişi tam tuzağa düşüp Barselona'yı kastettiğini zannedecekken dedem *kendi* Katalunya Meydanı'nın taş çatlasa yirmi metrekare olduğunu ve çevresinde üç konut bulunduğunu ekler. Vilaverd ismini ancak ondan sonra söyler ve göğsü öyle büyük bir gururla kabarır ki anneannemin sabrı taşıverir.

"Joan, insanların kafasını karıştırma!"

Vilaverd'deki Katalunya Meydanı'nın alanı sınıfımdan küçük. Üç kapısı, birkaç saksısı ve bir taş bankı var, pek güneş almaz. Zemini artık beton kaplı, ama dedem benim yaşımdayken rüzgâr bu çıkmaz meydancığa bir

girdi mi yerdeki kumu bulutlar halinde havalandırırmış. Çıkmaz meydancık ifadesi dedeme ait, sesini radyodaki adamlar gibi yaparak ülkedeki tek çıkmaz meydancığın bu olduğunu söyler. "İsmi bile yok," der, "çıkışı olmayan sokağa çıkmaz sokak denir, peki ya küçük bir meydansa ne denir?", sonra gözlerini seninkilere diker, omuzlarını kulaklarına değdirecekmiş gibi kaldırır, yağmur yağıyor mu diye anlamak istermişçesine avuçlarını açar ve haklı olduğuna eminken hep yaptığı gibi gülümser.

Meydancıktaki üç evden birinde artık kimse yaşamıyor, diğerindeyse dedemle anneannem gibi bir çift oturuyor, Matilde ile Ignacio, yazın onların da torunu ziyarete gelir, Antonio, benden bir yaş büyüktür ve köyün her köşesini avucunun içi gibi bilir.

İki yazdır Antonio ile beraber daha uzaktaki ana meydanda top oynamamıza izin veriyorlar, çünkü bizim meydancığımızda top hep duvarlara çarptığından Antonio'nun on yıldır aynı baş ağrısını çeken büyükannesi Senyora Matilde gürültü yaptığımız için bizi azarlayıp duruyor.

Dedem bisiklete binmeyi burada, çıkmaz meydancıkta öğrendiğini söyler, tam düşecekken kolunu uzatıp en yakındaki duvara ya da meydancığın tam ortasına diktiği ağaca tutunması yetiyormuş.

Dedemin bu kadar küçük bir alanda pedal çevirerek daireler çizdiğini gözümün önüne getirmekte zorlanıyorum, gözünü gidona değil karşıya dikme çabalarını, Matilde Teyze odasının penceresinde belirip durmamız için yalvarana dek Antonio ile tekmelediğimiz top gibi

duvardan duvara seken bakışlarını, yerden kum bulutları kaldırdığını... En çok da küçücük meydanın ortasında bir zamanlar bir ağacın yükseldiğine inanmakta zorlanıyorum.

"Burada bir ağaç mı vardı? Olamaz!"

"Bal gibi de vardı. Hani söylemiştim ya. Benim salkımsöğüdümdü, Jan!"

Ana Meydan

"Arabalara dikkat et, Jan!"

Ana meydana ne zaman gitsek anneannem telaşlanır, çünkü arabalar köye oradan girip çıkar. Ama Vilaverd'in sessizliği öyle derindir ki meydana yaklaşan bir araba olursa görmeden önce sesini duyarız ve topu alıp kenardaki banka oturacak vaktimiz olur. Dahası, ben Barselonalı, Antonio ise Cornellàlı olduğundan arabalara dikkat etmeye alışkınız.

Tabii meydandaki banka her zaman oturamıyoruz. Genellikle köyün yaşlıları oturuyor, çünkü koca meydandaki gölgeli tek köşe orası, üstelik oturunca her yer görülebiliyor: Kilise, salıncaklar, meydancığa açılan

sokak, arabaların geldiği yol, çamaşırhanelerin oraya inen yokuş.

Bankta oturanlar yaşlıysa –üstüne dört kişi sığar– sessizlik daha da derinleşir, çünkü konuşmazlar, bakışmazlar, sadece bakışlarını meydandaki gelişigüzel bir noktaya dikip ellerindeki kürdanı ya da ince rezene dalını kemirirler.

Arada sırada içlerinden biri, her zaman aynı kişi değil, sol elini azıcık kaldırarak gömleğinin kolunu birkaç parmak sıyırır ve bileğini burnunun iki karış ötesine yaklaştırıp saate bakar, sonra yüksek sesle saati söyler ve diğerleri başlarını evet anlamında sallarlar.

Dedem zamanın akışını izlemenin işte böyle bir şey olduğunu söyler. Ben de ona ihtiyarların bu sayede akşamüstü keyfini uzatmayı başardıklarını söylerim, dedemse tıpkı banktaki yaşlılar gibi başını evet anlamında sallar ve bana, "Aynen öyle, Jan, yavrum," der.

Zaman

Dedemlerin evindeyken zaman daha yavaş akar, tam emin değilim ama bunun sebebi yakıcı güneş, yoğun sessizlik, ya da *tik-tak tik-tak* diye işleyen saat kalabalığı olabilir. Dedeme göre Barselona oranın tam tersidir, hep acelemiz olduğunu söyler, belki de haklıdır, çünkü bir aydan fazla köyde kalıp yaz sonunda eve döndüğümde hayatın temposuna alışmam birkaç gün sürer.

"Bızdık, sen bayağı Vilaverdli olmuşsun!" diyor annem gülerek, ve bir kez daha dedemin, saatlerine yedek parça bulmak amacıyla şehre ilk gelişinde başına gelenleri anlatmaya başlıyor.

Tallers Sokağı'nda herkesin bir yerlere koşuşturduğunu görünce dedem yakınlarda bir yerin alev aldığını zannetmiş ve o da koşmaya başlamış, aradığı dükkâna ulaşıp da yangını sorunca tezgâhtar büyük telaşa kapılmış ve dumanı görmek için sokağa fırlamış. Ortalığın sakin olduğunu görünce dedeme kaçan insanları nerede gördüğünü sormuş, dedem de yoldan geçen insanları göstermiş, bunun üstüne tezgâhtar kahkahayı basıp dedeme nereli olduğunu sormuş. Dedem gururla kabararak köyünü anlatmış, bir yıl dolmadan da tezgâhtar onu ziyaret etmiş. Beş yıl sonra annem dünyaya geldiğinde dedemle tezgâhtar, yani Senyor Miñambres, öyle yakın arkadaşlarmış ki annemin vaftiz babası o olmuş. Ben tanışmaya yetişemedim, babam da, ama annemle dedemlerin dediğine göre adam Vilaverd'e âşık olmuş, dükkânında ana meydanın, nehrin, çamaşırhanelerin, keşiş kulübesinin ve köyün başka her köşesinin fotoğrafları varmış, çünkü aynı zamanda çok da iyi bir fotoğrafçıymış.

Salonumuzda annemin küçükken Senyor Miñambres'in stüdyosunda çekilmiş bir fotoğrafı var, arkasındaysa dükkânın adresinin bulunduğu bir etiket: Miñambres Yedek Parçacılık, Tallers Sokağı, no. 33, Barselona.

Teras

Dışarı çıkıp Antonio ile beraber meydancığımızda ya da ana meydanda oynamadığım zamanlarda terasa çıkmayı severim. Oradan hem köyün tamamını hem de çevredeki tarlaları görebilirim. Dedem bademlerini güneşte orada kurutur, anneannemin de rengârenk sardunyalarla dolu bir sürü saksısı vardır. Tepede çamaşır asmak için iki uzun ip gerilidir, kurusun diye asılan çarşaflar gemime yelken olur, etrafımdaki tarlalar ve dağlar da deniz olur, gemimle yara yara ilerleyerek onları aşarım, uç uca tutturduğum mandalları kılıç yaparak korsanlarla dövüşürüm.

Babamlar Vilaverd'deyken geceleri terasa çıkmayı severler. Dedemlerle ben uykuya dalınca iki sandalye ve

iki kadeh şarap alıp terasa keyif yapmaya çıkarlar. Saklanırmış gibi karanlığın ortasında otururlar, ama annem önemli olan her şeyi görmelerine yetecek kadar aydınlık olduğunu söyler: babamın parlak gözleri, yıldızlar, ay ve kadehlerin camı.

Kışın teras yanan odun kokusunun en fazla hissedildiği yerdir, çünkü sobanın bacası oradadır. Bacadan sürüdeki koyunlar gibi göğe yükselen dumanı izlerken düşüncelere dalar giderim.

Bir gün göğün mavisine yayılmış koyun şeklindeki dumanları izlerken dedem bana eskiden bir gün salkımsöğüdünün de evi ısıttıktan sonra göklere yükseldiğini söyledi.

"Onu yaktılar mı?"

"Odun yaptılar, evet."

"Neden ki?"

"Kesmeleri gerekti de ondan."

Dedem bunu söyledikten sonra gözünü göğe dikince orada hâlâ salkımsöğüdünün duman bulutlarını görüyormuş gibi geldi bana. Salkımsöğüdünü neden kesmelerinin gerektiğini maalesef soramadım, çünkü anneannem bizi yemeğe çağırdı.

Soba

Hem Noel'leri hem kestane bayramlarını Vilaverd'de kutlarız. Anneannem kestaneleri sobanın üstünde kızartır ve bütün evi sıcacık bir koku kaplar. Hava Barselona'dan daha soğuk olduğu için sıcacık kestane ve tatlı patateslerin tadı kuru pastalardan daha güzel gelir.

Noel kütüğü *tió* sobanın karşısına kurulduğu yerde mandalina yer ve dedem her yıl mutlaka küçükken ne yaptığımı anlatır, *tió*'yu oraya yerleştirdiklerini görünce kızmışım, çünkü odun kardeşleri cayır cayır yanarken *tió*'nun izlemesi hiç hoşuma gitmemiş. Dedem bunu anlattığında herkes güler, ama bana hiç komik gelmez.

Dedemler kışın Barselona'ya her geldiklerinde terleyip dururlar, babamların kaloriferi fazla yaktığını, soğukla savaşmak için odundan önce yüne başvurmak gerektiğini söylerler. Bunun üzerine babam teknolojinin artık geliştiğinden bahsedince dedem kalorifere yaklaşıp, "Bombadan farksız bu!" der ve yaygara kopar. Tartışmanın sonunda her seferinde annem barışçıl biçimde araya girip sobada yanan odun kokusunu ne kadar özlese de kaloriferin daha pratik ve temiz olduğunu söyler, dedemse, "Ama daha pahalı," diye ekler, son sözü mutlaka o söyler.

Geliş

Anneannemin dediğine göre dedemle babamın "toslaşmalarının" sebebi, birbirlerine fazlasıyla benzemeleriymiş, ben toslaşmak kelimesinin kızıp tartışmak anlamına geldiğini biliyorum, ama tartışmalarının hep tatlıya bağlandığını da biliyorum, her ne kadar annem sıklıkla araya girmek zorunda kalsa da...

Vilaverd'e geldiğimizde, annem laflamak için anneannemle mutfağa kapanır, anneannem ona köyde olan bitenleri anlatır, kim evlenmiş, kim ayrılmış, kim çocuk bekliyor, kim ölmüş... Babamsa dedemin atölyesinin kapısını tıklatıp içeri girer, pencerenin yanındaki sandalyeye oturur ve hiç ses çıkarmadan öylece durur, sonra

dedem elindeki işi bitirir ve aletlerini tezgâhının üstündeki minicik çekmecelere yerleştirir. Ardından işten ve paradan konuşmaya başlarlar ve dedem babama öğütler verir, babam iyi günündeyse sesini çıkarmaz, ama değilse, işte o zaman toslaşırlar.

Annem atölyede keyiflerin nasıl olduğunu görmek için arada sırada mutfaktan başını uzatır ve gerektiğinde müdahale edip barışı sağlar. Bense gününe göre bazen mutfakta, bazen atölyede dururum, ya da terasa çıkarım ve ipe asılı çarşaflar varsa gemime binip yelken açarım.

Vilaverd'e gelişimizin hep aynı olmasını seviyorum. Arabadan çıkıp yakıcı güneşin altında Satırcı Teyze'nin sundurmasına koşarız, meydancığa gelince Matilde ile Ignacio'yu selamlarız, sonra da dedemlerin evine girip mutfakla atölye arasında dağılır ve akşam yemeği saatine kadar oralarda vakit geçiririz, köye hep sabah erkenden gelir ve hava kararınca ayrılırız, ne de olsa, dedemin hep dediği gibi, "Vilaverd'den ayrılmak zordur."

Bir Ev

Niye

Bugün eve grileşmiş dönen babam oldu. Ben dedemlerle salonda domino oynuyordum, annemse hep babamın oturduğu koltuğun koluna oturmuş boş gözlerle bizi izliyordu, koltuğun grisiyle kapıda beliren babamın yüzünün grisi aynıydı.

"Jan, bugünkü ödevlerinin üstünden geçelim mi?"

"Şimdi mi? Oyun oynuyorduk, hem sen daha yeni içeri girdin."

"Jan, yavrum, bugünkü ödevlerinin üstünden geçeceğiz, *şimdi*."

Babamla ben odama giderken annem koltuktan kalktı, dedemse domino taşlarını toplamaya başladı,

yüzündeki ifadeyi çözememiş olsam da asla unutamayacağım.

"N'oldu, baba?"

"Önce ödevlerine bakalım."

"Hayır. N'oldu? Kapıyı niye kapadın? Senin de annemin de suratınız niye böyle?"

"Ne varmış suratımızda?"

"Grileşmişsiniz."

"Hayır, Jan, yavrum, yorgunuz, o kadar."

"Baba!"

Babam bana baktığı anda ne söyleyeceğini tahmin ettim, zorlansa da olan biteni sonunda bana anlatacak, bütün sorularımı cevaplayacaktı, dedemlerin niye bize taşındıklarını, dedem bir şeyleri yanlış söylediğinde ya da unuttuğunda anneannemle annemin niye bu kadar telaşlandıklarını, niye aniden herkesin grileşip donuk baktığını, dedemlerin bize taşınmalarına niye bir tek benim sevindiğimi... Ama biliyorum ki bütün bu sorularıma cevap bulduğumda ben de grileşeceğim ve bakışım donuklaşacak.

Dedemin Unutkanlıkları

Dedem yavaş yavaş her şeyi unutuyormuş, yaşadığı ve öğrendiği her şey silinip gidiyormuş. Bu bir hastalıkmış ve tedavisi yokmuş. Yıllardır böyleymiş ve frenlemek için ilaç alıyormuş, çünkü hastalığı ancak yavaşlatmak mümkünmüş, ama neticede Barselona'ya, yanımıza taşınmalarının en iyisi olduğuna karar vermişler, çünkü anneannem tek başına her şeye yetişemiyormuş.

"İyi de ben hiç fark etmedim."

"Böylesi daha iyi, kralım."

"Yok, demek istediğim dedemin o kadar da kötü olmadığı. Her zamanki gibi... Her zamanki gibi!"

Babam yatağımın ayakucuna oturmuş beni dinliyordu, bense bağırıp çağırıyor, ona yanıldığını, herkesin yanıldığını, dedemin iyi olduğunu söylüyordum.

Sustuğumda babam unutkanlıkların başlarda pek fark edilmediğini, ama zamanla kötüleşeceğini, bir gün dedemin hemen hiçbir şey hatırlamayacağını söyledi, bize taşınmasının sebebi de buymuş, her şeyi unutana kadar onunla doya doya vakit geçirelim diye.

Grileştim, bakışlarım donuklaştı, göğsüm öfkeyle dolarak babamın kollarına atıldım, amacım ona saldırmak mıydı yoksa sarılmak mı, emin değilim, ama beni sımsıkı kucakladı ve uzun süre bırakmadı.

"Jan, yavrum, biliyorum, bütün bunları sindirmek kolay değil. Sana önceden söylemedik, zaten ancak şimdi bilmek istedin ve sordun."

Artık istesem de bilmezlik edemezdim. Dedemin unutkanlıkları için bir hastalık ismi vardı.

Hep Beraber

Dahası da var. Salonda annem dedemlerin yanına oturmuştu, hayatımızda bir daha domino oynayacak mıydık, bilmiyorum, dedem kızı konuşmaya başlamadan önce taşları toplamayı başaramazsa bu zordu.

"Artık hep beraber aynı evde yaşayacağız," dedi babam bana.

"Bunu zaten biliyorum, baba. Zaten iki aydır beşimiz aynı evde yaşıyoruz."

"Demek istediğim, artık temelli böyle olacak."

"Tahmin etmiştim."

"Artık sadece *bir evimiz* olacak."

"Bir ev derken... Yani... Hangisi? Burası mı? Bu daire mi? Nasıl?.."

"Vilaverd'deki evi satacağız... Dedenlerle bu konuyu daha onlar buraya taşınmadan önce konuştuk..."

Odamdan çıkıp salondaki dedemlerin yüzlerine bakabilecek halde değildim. Annem onları Vilaverd'deki evi boşaltıp satışa çıkarma vaktinin artık geldiğine ikna etmekle meşguldü.

Ekşi Koku

Sonunda salona girebildiğimde içerde ekşi bir koku vardı. Dedem koltuğa oturmuş, gözünü tavana dikmişti, içeri girdiğimde bir an bana baktı, sonra utanmış gibi hemen gözünü kaçırdı. Anneannem hâlâ masadaydı, domino taşlarını henüz toplamamıştı, bakışları taşlardan birine dikiliydi ve beni fark etmedi. Burnuma gelen pis koku onun parfüm bulutuydu, çürümüş gibi kokuyordu. Babamlar odalarında konuşuyor olmalıydılar, aramızdaki duvarların ardındaki boğuk seslerinin bana kadar geldiğini düşündüm.

Düğmeler

Dedemin üstüne atlayıp ona sımsıkı sarıldım, burnumu boynuna bastırdım, deterjan ve tıraş köpüğü karışımı kokusunu içime çektim. Düğmelerine baktım, her zamanki gibi hepsi ilikliydi, belki de bir gün düğmelerini ilikleyemez hale geleceğini düşündüm. Düğmelerden birine dokundum ve kararımı verdim, gerektiğinde ben ilikleyecektim, dedem asla düğmeleri açık gezmeyecekti. Bunu düşündüğümde içimden ağlamak geldi ve yüzümü dedemin omzuna gömdüm. Derken domino taşlarından birinin yere düştüğünü duydum.

Taş

Dedemin kollarından ayrılmadan başımı çevirince anneannemin bize baktığını gördüm, gözleri mutluydu ama bakışları üzgündü. Kalkıp yüzümü anneannemin ekşi kokulu süngerimsi tenine gömdüm. Onun da bluzunda gözyaşlarımla madalya şeklinde bir iz bıraktım.

"Taşları beraber toplayalım mı, anneanne?"

Başını evet anlamında salladı, tıpkı yaramazlık yapınca ailesi tarafından azarlanan küçük bir kız gibi. Yere düşen taşı almak için eğildim, sıfır-sıfır taşıydı bu, yani üstü boş bir taş. Sonra yine anneanneme döndüm ve bir an onu tanıyamadım, sanki yüzü tamamen değişmişti, gözleri, burnu, ağzı, yanakları, sanki hepsinin yeri birkaç

milimetre kaymış ve anneannem başka birine dönüşmüştü.

Uzattığım taşı alıp diğer taşların yanına koydu, sonra birden her zamanki anneanneme dönüştü, yanağıma bir öpücük kondurdu ve beraber mutfağa gittik.

"Bakalım bugün yemekte ne var!"

Bir gün yine dedemlerle domino oynarsak sıfır-sıfırlı taş hep elimde olsun diye hile yapacağım.

Boşaltmak

Dedemin hastalığını ve yakında hep beraber bir evde oturacağımızı öğrendiğim günden beri dedemler ve babamların tek konuştukları konu evi boşaltmak. Artık her şeyden haberdar olduğum için önümde şifreli konuşmayı bıraktılar. Bu yüzden Vilaverd'deki evi nasıl boşaltacaklarını, hangi mobilyaların bir vakfa bağışlanacağını, hangilerinin atılıp hangilerinin Barselona'daki dairemize geleceğini en küçük ayrıntısına kadar biliyorum. Dedemin atölyesini ütü odasına sığdıracaklar, ayrıca anneannemin saklamak istediği hatıra değeri taşıyan bazı eşyalar, mesela fotoğraflar, takılar, bir vazo ve eski bir dikiş makinesi de oraya konacak.

Antonio'nun babası Nacho nakliyeci ve hafta sonları babamın evi boşaltmasına yardım ediyor. Tamamen boşaldığında hep beraber Vilaverd'e gideceğiz, çünkü dedem oraya hafızası hâlâ yerindeyken veda etmek istediğini söyledi. Bunu söylediğinde hepimiz göbeğimiz çimdiklenmiş gibi irkildik. Ama babam güçlü olmamız gerektiğini, dedemin arzusunu yerine getirmeye gayret etmemizi, böylece sonra daha iyi hissedeceğimizi söyledi. Bense sanki "sonra" dediğini hiç duymamışım, neyi kastettiğini hiç anlamamışım gibi davrandım.

Doldurmak

Vilaverd'deki ev boşalırken Barselona'daki dairemiz Vilaverd'e özgü detaylarla doluyor, sadece ütü odası değil, antre de, annem oraya üstü kancalı, nal şeklinde bir demir astı, dedemin yaptığı anahtarları asmak için, ya da mutfak, anneannemin bakır tencereleri artık mutfak masasında meyve sepeti işlevi görüyor.

Ben bozuk guguklu saati odama götürdüm ve babam bilgisayar masamın arkasındaki duvara asacağına söz verdi, dedemse aletleri buraya gelince tamir etmeye çalışacağını söyledi.

Guguklu Saat

Annem ya da anneannem odama girip guguklu saati her gördüklerinde tedirgin oluyorlar, annem anneannemden de fazla.

"Burada kalmasını istediğine emin misin, Jan? Çalınca rahatsız olmayacak mısın?"

"Olur muyum hiç! Hem çalışmıyor ki, dedem daha tamir etmedi."

"Hiç etmese de olur, böylesi daha iyi, değil mi?"

"Ama ben guguk sesini duymak istiyorum, anne!"

Dedem aletlerinden bazıları hâlâ gelmediği için tamire başlayamadığını söyledi, ama aletler gelir gelmez halledecekmiş, bozukluğun sebebini tahmin edebiliyormuş.

"Yıllardır bozuk, şimdi mi tamir edeceğin tuttu yahu?"

"Neden olmasın? Tamir etmeyi beceremeyeceğimi mi düşünüyorsun, Caterina?"

"Öyle demek istemedim, Joan, öyle demek istemedim."

Derken hafta sonu geliyor ve babam dedemin talimatlarına göre atölyeyi ütü odasına kuruyor. Sonra ikisi beraber guguklu saati duvarımdan indirip oraya götürüyorlar. Anneannem istavroz çıkarıyor. Uzun süre boyunca dedem de babam da ütü odasından çıkmıyor, orası artık bir saatçi atölyesi, annemle anneannemse kanepeye oturup bakışlarını kapalı kapıya dikiyorlar, öyle uzun bakıyorlar ki bir süre sonra kapı açılıyor.

"Henüz beceremedim. Yarından sonraki gün halledeceğim!" diyor dedem, gözleri bir daha hiç görmeyeceğimi sandığım bir sevinçle parlayarak.

"Yarından sonraki gün mü? Niye yarın değil, dede?"

"Çünkü yarın günübirliğine Vilaverd'e gidiyoruz."

Bu kez sevinme sırası bende, ama tam sıçrayacakken kendimi tutuyorum, çünkü babamlarla anneannemin gözlerinden bunun dedemle oraya son gidişimiz olacağını okuyorum ve sevincim tepetaklak oluyor.

Gün

Günü dışarıda dedemlerle geçirmek, dışarısı hâlâ karanlıkken uyanıp evden kahvaltı etmeden çıkmak anlamına gelir. "Yolda yeriz," derler ve babam homurdanmaya başlar, çünkü Pazar günleri sofra başında, elinde çatalla kahvaltı etmeyi sever.

"Kalkmayan kalkmasın, bugün emirleri ben veriyorum!"

Dedem ellerini çırparak evi turluyor, tuhaf neşesini anneanneme de geçirmiş, çünkü o da parfüm bulutu tazelenmiş halde odasından çıkıyor.

"Joan, bağırma, komşular uyuyor!"

Oysa kendisi de bağırıyor, annem onları böyle heye-

canlı görünce gülüyor, ben de üçünü böyle görünce belki günümüzün o kadar da hüzünlü geçmeyeceğini düşünüyorum, her ne kadar babam uykulu ve aç olduğu için somurtsa da.

Annem, "Uyumaya arabada devam edebilirsin, kralım," diyip onu öpüyor ve hep beraber dışarı çıkıyoruz.

Barselona ile Vilaverd arası arabayla bir buçuk saatse de dedemlerle daha uzun sürüyor, çünkü anneannem arabayı kim kullanırsa kullansın yol boyunca "Yavaş git," diyip duruyor, dedemse yol üstünde mola verip bacaklarını açmak ve kahvaltı etmek istiyor.

Kahvaltımızı yol üstündeki bir tesiste, dedemin tabiriyle kayış gibi kruvasanlar yiyerek hallettikten ve Montblanc'da durup benzin aldıktan sonra Vilaverd'e saat onda ulaşıyoruz. Arabadan çıktığımızda bütün neşenin Barselona'da kaldığı anlaşılıyor. İlk dedem çıkıyor ve bakışlarını o saatte kimsenin oturmadığı taş banka dikiyor. Anneannem koluna gidiyor.

"Eve gidelim, Joan."

Babamla annem de peşlerinden gidiyor ve bu kez kimse güneşten yakınmıyor, Satırcı Teyze'nin sundurmasının gölgesine sığınmak için koşmuyor.

"Günaydın, Manela!"

"Joan, nasılsın?"

"Çok iyiyim, çok iyi. Eve gidiyorum!"

Dedem durmak istemiyor, biz de istemiyoruz.

Köydekiler dedemin hastalığından haberdar olsa gerek, bugün son kez ziyaret edeceğimiz evin boşaltıldığını görmüş olmalılar.

Gece

Öğlene kadar dedemlerin evinde oradan oraya koşturup durduk, unutulan bir şey kalmasın diye Barselona'ya gönderilmeyen mobilyaların içini dışına çıkardık, bir yandan da evin her köşesini hafızamıza işlemeye çalıştık. Babam her şeyin fotoğrafını çekti, belli ki son haftalarda bunu bolca yapmıştı. Bize son kez yardım etmek için babasıyla uğrayan Antonio hatıra olarak terasta hepimizin bir fotoğrafını çekti. Dedem resmi çerçeveletip odasına asacağını söyledi, kastettiği Barselona'daki odası mı yoksa Vilaverd'deki miydi bilmiyorum, kendisinin bildiğine de emin değilim.

Öğlen olunca anahtarları Senyor Batet'e götürdük, evi

satma işiyle o ilgilenecek. Dışarı çıktığımızda hepimizin içi gece gibi kararmıştı. Beşimizin birden keyfi kaçınca oradan ayrılmak için tuhaf bir telaşa kapılır olmuştuk, tabii babam öğle yemeğini Montblanc'da yemeyi önerince hepimiz sevinçle kabul ettik.

Masaya oturduğumuzda içimiz yine gün gibi aydınlandı. Dışarıdan bakıldığında pazar günü bir lokantada öğle yemeği yiyen mutlu bir aileydik. Evimize dönene kadar kendi içime gömülmemek için büyük çaba göstermem gerekti. Bundan böyle "evimiz" beşimizin evi anlamına gelecek.

Bir *O*'nun İçine Sığanlar

Öğüt

Okuldan dönerken, benim sandviçimi tıkındığım, dedeminse sokakları ve ağaçları izlediği anlar, gözlerine bakarak soramadığım soruları sormak için en uygun anlardır.

"Bir şeyi unuttuğunda unuttuğunu fark ediyor musun?"

Ardından hep bir sessizlik gelir ve dedem bakışını zihninden bağımsız ilerleyen ayaklarına diker.

"Ya sen, bir şeyi unuttuğunda farkına varıyor musun?"

Yürümeyi kesip bakıştık, iyi ki de böyle yaptık, çünkü gözlerini görmeden cevabını duyduğumda kızdığını

sanmış, sormaya can attığım bu soruları kesmem gerekeceğini düşünmüştüm. Dedem konuşmayı sürdürdü:

"Demek istediğim, bir şeyi unutunca hemen o anda mı fark ediyorsun yoksa daha sonra mı? Kendin mi fark ediyorsun yoksa başka biri mi söylüyor, Jan?"

"Yani fark etmiyorsun."

"Şu ağaç, yapraklarının döküldüğünü fark ediyor mu? Yoksa sadece biz mi fark ediyoruz?"

"Hep ağaçlar..."

"Evet, bana sorduğun soruları ağaçlar sayesinde cevaplandırabiliyorum, kendi kendime sorduklarımı da. Onlara bakıyorum ve sayelerinde neredeyse bütün cevapları buluyorum."

"Bense bu cevapları hiç anlamıyorum."

"Bazen ben de anlamıyorum, ama bir gün ya anlarsam diye aklımda tutuyorum."

Böylece dedem konuştuğumuz her şeyi aklımda tutmam için uyarmış oldu. Aramızda olmayacağı zamanlar için bana öğüt veriyordu sanki.

Bu Konuşmalar

Babamlar dedeme okuldan dönüşte sorduğum soruları duysa kesin azarı yerim. Ama hastalığının nasıl işlediğini anlamıyorum, hafızasını nasıl yitireceğine, yaşadığı ve hatırladığı her şeyin nasıl olup da kafasından uçup gideceğine dair cevaplara ihtiyacım var.

"Soru sormaktan asla çekinme, Jan." Babam hep böyle der, meraklı olmamız, şüphelerimizi hep açığa kavuşturmaya çalışmamız gerektiğini söyler. Dedemle yaptığım da bu, daha doğrusu beraber yaptığımız.

Bana öyle geliyor ki nasıl ben onun cevaplarına ihtiyaç duyuyorsam dedem de benim sorularıma ihtiyaç duyuyor, sorularımı cevaplamayı başardıkça sakinleşiyor.

"Okuldan eve seninle dönmeyi seviyorum, dede."

"Ben de seninle dönmeyi seviyorum, Jan."

"Sana sorular sormayı da seviyorum. Sormama izin veriyorsun."

"Niye vermeyecekmişim ki?"

"Babamlar pek öyle değil..."

"Babanları boş ver. Bu konuşmalar seninle benim aramda."

"Peki bunları da unutacak mısın?"

"Neyi unutacağım, ne zaman, nasıl unutacağım, hiç bilmiyorum. Ama unutmayı istemediğim şeylere ne yapıyorum, biliyor musun?"

"Ne?"

"Kafamdaki hafıza yerine kalbimin hafızasında saklıyorum, o asla silinmeyecek."

"Orada başka neler var?"

"Sevdiğim her şey, Jan."

"Vay canına, yani... Anneannem, annem, ben..."

"Evet, sizler de varsınız. Ama ilk saatimi tamir ettiğim gün de var, annenin doğduğu gün de, anneannenle tanıştığım gün de, salkımsöğüdümü kestikleri gün de..."

"Salkımsöğüdün... Bir gün bana anlatacağını söylemiştin."

"Eve geldik bile, Jan. Artık yarın anlatırım."

İki Hafıza

İki türlü hafızamız olduğunu öğrendiğimden beri içim çok daha rahat.

Matematik defterime, evde yaptığımız son alıştırmaların sonuçlarını sınıfta karşılaştırırken, "kafa" ve "kalp" başlıklı iki sütun açıyorum ve hangi hatıranın hangisinin altına gideceğini bulmaya çalışıyorum.

Sonra birden "kalp"[1] kelimesinin *o*'sunda dedemde olup bende olmayan *o*'yu görüyorum ve içinin dedemin silinmesini istemediği hatıralarla dolduğunu hayal

[1] Katalancada kalp anlamına gelen "cor" kelimesinde geçen o harfi kast edilmektedir. (ç.n.)

ediyorum. Böylece her şey yerine oturuyor. Çünkü *o* harfi aynı zamanda bir saat, kalbin her atışı da tik-tak sesi çıkarıyor.

"Yitirmek istemediğin bütün hatıralar *o* harfinin içinde, değil mi, dede?"

Sandviçimden bir ısırık alıp cevabını bekliyorum. Ama yanımızdan bir sürü sokak ve ağaç geçse de, dedem bakışlarını kendi başına yürüyen ayaklarından ayırmadan suskunluğunu koruyor.

Eve gelmeden biraz önce dedem aniden duruyor ve beni Ronda'daki banklardan birine oturtuyor.

"Ben gittiğimde *o* harfim senin olacak, Jan."

"Dede!"

"Jan..."

"O zaman bana harfin içinde neler olduğunu anlat. Salkımsöğüdünün hikâyesini..."

"Yakında anlatacağım."

Matematik

Bir sürü ödevim olduğunu söyleyip odama kapanıyorum. Matematik defterimi açıyorum ve içine önceden yazdıklarımı gülünç buluyorum. Sayfayı yırtıp buruşturarak bir topa dönüştürüyorum, işte bir *o* harfi daha. Çöp sepetimin ağzı da bir *o*. Odam *o*'larla dolu, bende olmayan ve asla olmasın istediğim *o* harfiyle.

Dedemin *o* harfini değil kendisini istiyorum, yani dedemi ve iki hafızasını, konuşmalarımız hiç bitmesin istiyorum. Guguklu saati tamir etmeye çalışmayı sürdürsün, ama annemle anneannemin mutfağa kapanması gerekmesin istiyorum. Anneannemin parfüm bulutunun hep taze kalmasını istiyorum. Babamla annem kral ve

kraliçe olmayı sürdürsün, tahtlarımızı terk etmemiz hiç gerekmesin istiyorum.

İstediğim her şeyin bir listesini yapıyorum. Başa dönüp okuyunca aklıma yeni şeyler geliyor. Defterin kareli kâğıdı beni listeyi sürdürmeye davet ediyor.

Sonunda hepsini topluyorum ve sonuç "Joan" çıkıyor.

Bir kez daha *o* harfi. Tükenmez kalemle bastıra bastıra üstünden geçiyorum ve sonunda kâğıt deliniyor, *o* harfinin izi sonraki sayfalara da geçiyor. Bu *o* harfi benim olacak, onu delemem.

Kalp Unutmaz

Odamdan çıktığımda evde her şey normal görünüyor, şimdiki normalimiz yani. Anneannem mutfakta ağır ağır yemek hazırlıyor, dedemse koltuğunda oturuyor. Yanına gittiğimde uyuyakaldığını görüyorum, eli göğsünün üstünde. Güzel hatıralara tutunduğunu düşünüyorum. Gözlerini açıyor. Uyumuyormuş.

"Ne yapıyordun, dede?"

"Düşünüyordum."

"Ne düşünüyordun?"

"Unutmadan önce sana söylemek istediğim şeyleri."

"İyi de asıl önemli olanları zaten kalbimizde sakladığımızı söylememiş miydik?"

Dedem gözlerimin içine bakıyor, dudaklarında yeni bir gülümseme belirince boğazımda bir şeyler düğümleniyor.

"Sana her şeyi anlattım mı ki acaba?"

Biraz geciksem de anlıyorum, bana bir şey anlatmak istemediği, artık konuşmak istemediği doğru değil, anlattığı hiçbir şeyi unutmadığımı görmek dedemi sevindirmiş.

"Hayır, her şeyi anlatmadın. Anlatacağın bir hikâye vardı..."

"Salkımsöğüdümün hikâyesi. Tabii ya, sana anlatacaktım. Hatırladıkça üzülüyorum, ama benimle beraber yitip gitmesini istemiyorsam..."

"Sen yitip gitmeyeceksin..."

"Jan!"

Sessizliğin gürültüsü geçene kadar susuyoruz, sonra dedem yeniden konuşmaya başlıyor.

"Salkımsöğüdüm de aramızdan ayrıldığında geride bir *o* harfi bıraktı."

"Bir *o* mu?"

"Bir *o*, ama sonra o da yitip gitti."

"Nasıl yani?"

"Kestiklerinde geriye topraktan çıkan çotuğu kaldı. Ama sadece birkaç günlüğüne. Sonra onu da söküp meydancığı betonla kapladılar."

"Annem salkımsöğüdün hikâyesini biliyor, değil mi?"

"Evet, annene küçükken anlatmıştım, o da eksikliğini hissetmeyeyim diye meydancığa tebeşirle ağacın resmini çizmişti."

"Evet, bir fotoğrafta gördüm!"
"Fotoğraflar hatırlamak için bire birdir."
"Ama salkımsöğüdünün hiç fotoğrafı yok, değil mi?"
"Yok. Böylesi daha iyi."
"Daha mı iyi?"
"Böylece onu istediğim gibi hatırlayabiliyorum."

Sonra Ben

Soruları ben sormazsam dedem sorar, tıpkı bugünkü gibi.

"Sonra ne olacağını merak etmiyor musun?"

"Neyden sonra?"

"Hafızamı yitirdikten sonra."

Beraber yolda yürüdüğümüz sırada, alelade bir şeymiş gibi gayet sakince söylüyor bunu. Ben de onun gibi davranmaya, kendimi tutup konuşmayı sürdürmesini beklemeye çalışıyorum. Ama beceremiyorum.

"Sen merak ediyor musun?"

"Pek sayılmaz. Ama biliyorum. Doktorlar insana her şeyi söylüyor, özellikle de bilmek istemediği şeyleri."

Bunu dedikten sonra durup bana bakıyor. "Hafızam gittikten sonra benliğimi yitireceğim."

Ağzım dolu, bir daha hiç konuşmam gerekmesin diye ağzımdaki lokmayı sonsuza dek çiğneyebilsem keşke.

"Önce hafıza gidecek, sonra ben."

"Sana bunu sormadım ki!"

Koşmaya başlıyorum ve dedemi kaldırımın ortasında ağaç gibi öylece dikilir halde bırakıyorum. Ağaç olsun, sokak olsun, ne isterse olsun, yeter ki hep var olsun. Ya da hemen şimdi gitsin. Hiç dönmesin, evin yolunu unutsun, hem kafasında hem kalbinde. Ve geri gelmesin. Ben ona hiçbir şey sormamıştım.

Unutkanlığın *O*'su[1]

Dedem apartmanımıza girince beni lobideki koltukta oturur halde buluyor.

"Niye somurtuyorsun? Kızması gereken ben değil miyim? Lafımın ortasında beni yalnız bırakıp gittin."

Bir şey demeden onunla beraber asansöre biniyorum.

"Sırf sorduğumuz şeyleri bilseydik halimiz haraptı, Jan..."

Eve girdiğimizde odamın yolunu tutmadan önce ona dönüp şöyle diyorum:

---

[1] Katalancada unutkanlık anlamına gelen "oblit" kelimesindeki o harfi kastedilmektedir. (ç.n.)

"Senin *o* harfin unutkanlığın *o*'su."

Odamın kapısını kapatmadan önce, birkaç saniyeliğine dedemin yüzünü görüyorum, kızgın değil, daha ziyade rahatlamışa benziyor. Ama arkasında, yani mutfakta, anneannem şeklinde bir karaltı var. Dedem gözlerimde onun yansımasını görünce hemen yanına koşup onu kucaklıyor.

Dedemler ne zaman kucaklaşsa içimden onlara katılıp bellerine sarılmak, ikisinin arasına girip "Janlı sandviç" yapmak gelir. Ama bugün kucaklaşmalarını kapımın ardında saklandığım yerden izliyor, suçluluk duyuyorum. Anneannemin dedemin kollarında böyle titremesinin sebebinin biraz önce söylediğim şey olduğunu biliyorum. Onu üzgün görmek içimi beklediğimden de fazla kötü ediyor. Onu hesaba katmamıştım.

Şimdiye kadar dedeme sorduklarım hep hastalığı, kendisi ve hatıralarını nasıl yitireceği hakkındaydı. Şimdiyse, burnum kapımın aralığına dayalı halde, aklıma anneannem Caterina hakkında bir yığın soru geliyor, dedemin bu sorulara cevap vermesini isteyeceğim, ağaçlar aracılığıyla da olabilir başka türlü de. Ama yarına kadar beklemem lazım, o zamana kadar elimden tek gelen, anneannemin ekşi parfüm bulutunu içime çekmek ve bulutunu yine tatlılaştırması için ona yardımcı olmak, henüz bunun için çok geç değilse.

Suç

Tam mutfağa gireceğim sırada dedem önüme kelimelerden bir set çekiyor.

"Senin suçun değil. Hastalık yüzünden."

Durup gözümü anneannemin mutfak önlüğünün arkasındaki düğüme dikiyorum, anneannem ocağın önüne dönmüşse de hâlâ üzgün olduğu hareketlerinden belli.

"Suç hastalığın, Jan. Senin değil, benim değil, babanların da değil, kimsenin değil. Sakın unutma bunu."

Dedem salondaki masaya oturmuş, domino taşlarının kutusu elinde. Oyunumuzu yarıda kestiğimiz günden beri hiç oynamadık.

"Biraz oynayalım mı, sonra da ödevlerini yaparsın?"

Yanına oturuyorum, sırtım mutfağa dönük. Anneannemin aspiratörü ve mutfağın ışığını kapadığını duyuyorum, ellerini arkasına götürdüğünü ve önlüğünün bağını çözerek masamıza yaklaştığını gözümün önüne getiriyorum. Alnıma bir öpücük konduruyor ve dedemin kelimelerden çektiği seti pekiştiriyor:

"Tek suçlu hastalık."

Mutluluk Noktaları

Anneannem altı-altılı taşı eline alıp anlatmaya başlıyor.

"Dedenle ben domino oynarken tanıştık. Kalbimi fethetmek için ne demişti, biliyor musun?" Anneannem Caterina'nın gözleri yeniden parlamaya başladıkça havadaki yapış yapış tatlı koku da geri geliyor. "Domino taşlarındaki noktaların mutluluk noktaları olduğunu, beni altı-altılı bir taş gibi gördüğünü söylemişti."

Taşı bana uzatıyor, dokunuyorum. Noktalar küçük kara deliklere, minicik *o* harflerine benziyor. Dönüp dedemlere bakıyorum, şimdi el ele tutuşmuş, bana gülümsemekteler.

"Hastalık bizi beş-beşliye getirdi, ama buradan kımıldamaya niyetimiz yok, değil mi, Caterina?"

Birbirlerinin dudağına bir öpücük konduruyorlar, öyle şişiniyorlar ki bir ağacın tepesindeki kabarık tüylü iki serçeye benziyorlar.

İki-İkili

"Jan," diyor dedem, şişinmeyi sürdürerek, "söyle bakalım, sana domino oynamayı kim öğretti?"

Sıra anneannemde, hiç acele etmeden oynuyor, benim gibi değil, ben puan muan saymadan elime ilk gelen taşı oynarım.

"Sen öğrettin, dede."

"Peki bana kim öğretti, biliyor musun?"

"Hayır. Baban mı?"

"Hayır, dedem."

Düşüncelere dalıyorum. Torunuma domino oynamayı ben öğreteceğim, çocuğuma babam öğretecek... Aile ağacımız gözümün önünde canlanıyor, domino

taşlarıyla dolu, dedelerle torunların oyunları bitmek bilmiyor.

"Peki ya anneme?" diye soruyorum.

"Benim babam, yani annenin dedesi."

Bunları bana niye söylediğini anlamıyorum. Anneannemin niye hâlâ oynamadığını anlamıyorum. Yüzlerine bakıyorum, onlar da bana bakıyorlar. Gözleri kara mutluluk noktaları.

"İki-ikili ve ucunu kapıyorum. Kazandım!"

Parfüm bulutunun tatlılığı geri geldi bile.

Beyaz Çimento

Annem eve geldiğinde bizi masada domino oynarken buluyor. Ödevlerimi hâlâ yapmadığım için beni azarlamak üzereyken anneannem onu mutfağa götürüyor, klonlanmış kızlar aralarında gevezelik ederken dedemle ben de babam gelene kadar matematik ve Katalanca ödevlerimi yapıyoruz.

Sofrada anneannem yine mutluluk noktalarından laf açıyor, babamla annem belli ki bu hikâyeyi önceden duymuşlar, onlar da serçeler gibi kabarıyorlar. Dedem beş-beşliden hiç bahsetmiyor, aramızdaki bir sırmış gibi bana bakıyor.

Yemekten sonra babamlarla dedemler tatlıya dalınca

masalım kimsenin aklına gelmiyor, benim bile. Dişlerimi fırçalayacakken diş macununa bakakalıyorum, kafam harflerle, kelimelerle, mutluluk noktalarıyla dolu.

Aynada ağzımın esnerken aldığı *o* şeklini görünce gözlerimi açmakta zorlanarak yatağıma gidiyorum, başım yastığa değdiği anda başucu lambamı söndürmüş olmalıyım.

Gecenin bir yarısı sıçrayarak uyanıyorum, aşırı gerçekçi bir kâbus gördüm. Babamlarla dedemler salondaki masadaydı, önlerindeki tabaklar şeftali ve portakal kabuğuyla doluydu, onlar laflarken ben domino taşlarını topluyor, bütün kara noktaları diş macunu gibi kokan beyaz bir çimentoyla dolduruyordum ve sonunda hepsi sıfır-sıfırlı taşa dönüşüyordu.

Anneannem

Loren'imiz

"Ah şu incecik belin yok mu, Caterina!"

Dedem anneanneme arkadan sarılır ve henüz yitirmediği kelimelerle iltifatlar eder. Anneannem bakışını boşluğa dikerek gülümser, boşluğa ya da dedemle olan bütün mutlu hatıralarına, sonra dönüp dedemi öper, o sırada annem oradaysa içim kabarır, çünkü bu öpücüklerin onu mutlu ettiğini bilirim, ama yalnızsam ya da babamlaysam biraz utanır ve dedemleri baş başa bırakırım.

Anneannemin belinde korse var, öğrendiğime göre kuşak gibi bir şeymiş, öyle sıkarmış ki insanın neredeyse nefesini kesermiş, anneannem sırt ağrısına iyi geldiğini

söyler, anneme göreyse anneannemin iflah olmaz bir gösteriş meraklısı olduğunun göstergesidir. Bana göreyse, anneannem korseyi dedem sarılmayı asla bırakmasın diye giyer.

"Loren'im benim! Hâlâ taptazesin, farkında mısın?" Dedem böyle dediğinde anneannemi buzdolabında bir kutunun içinde gözümün önüne getiririm, ama öğrendiğime göre bir şeyin güzel olmayı sürdürdüğü anlamına gelirmiş. "Şehirli mübarek!"

Çünkü anneannem Caterina gerek Barselona gerekse Vilaverd'de hep üstü başı düzgün ve parfümlüdür, dışarı çıkarken de, mutfakta veya terastayken de böyledir. Sabahtan akşama kadar korseli ve süslü gezer, yanakları ala boyalıdır, rujuyla kondurduğu bir noktayı parmağının ucunu tükürüğüyle ıslatarak yanaklarına yayar.

Süslenmesini izlemeyi severim, küpelerini ve kolyesini elbisesine uyacak şekilde seçer, hep elbise ya da etek giyer, onu pantolonlu hiç görmedim, dudaklarına ruj sürüp bana dişlerini gösterir, kırmızı iz kaldıysa söylemem için, bol bol parfüm sıkar, en sonunda da göğsüne ince bezden bir mendil sokuşturur. Gözlük kullandığı için gözlerini boyamaz, altın çerçeveli gözlüğünün camlarının ardında gözbebekleri iri, kirpikleri uzun görünür, çıkardığındaysa köstebeğe benzer.

Anneannem gözlüksüz, rujsuz ve korsesizken savunmasız bir yaşlı kadına dönüşür, bunu biliyorum çünkü geçen yıl ameliyat olduğunda onu gecelikli gördüm, saçı başı dağınık, gözlüksüz, yarı baygındı, süslerini aklımdan eklemesem onu zor tanırdım.

Dedem anneanneme Loren der, Sophia Loren'e benzediğini söyler, eskilerden güzeller güzeli bir İtalyan aktrismiş ve beli anneanneminki gibi incecikmiş, ama herhalde o da yatmadan önce anneannem Caterina gibi savunmasız ve kırılgan görünüyordur, hem belki kendisini habire sarılıp öperek göğsünü kabartacak bir Joan'ı da yoktur.

Yüzler Ormanı

Bugün, saat beşteki yüzler ormanının ortasında, anneannemin altın çerçeveli gözlüğünü gördüm, parfüm bulutu kenarda bekleyen genç-yaşlı bütün velileri sarmalamıştı. Dedem hariç herkesi, o biraz daha geride bekliyordu, silikti.

"Kaçtır seni almaya gelmek istiyordum!" dedi anneannem, bana sandviçimi uzatırken.

Aklımda dedeme soracağım bir soru vardı, sormalı mıydım emin değildim, ama dedemin bakışını görünce sormamaya karar verdim.

"Dedenle okuldan dönerken neler konuşuyorsunuz bakayım? Eve hep şen şakrak giriyorsunuz..."

Aklıma okuldaki tiyatro öğretmenim Berta geldi, bize hep konuşurken gülümsememizi söyler, kelimelerimiz gülümseyerek çıkmalıymış, bunu söylerken abartılı biçimde gülümser ve beni biraz korkutur. Anneannemin dudaklarındaki gülümseme de tiyatro öğretmeniminki gibiydi.

"Sokaklardan, ağaçlardan konuşuyoruz, bilmem ki."

Dedemle konuşmalarımı anneanneme anlatsam kulağa sıkıcı gelir.

"Ağaçlar hakkında neler konuşuyorsunuz?"

"Her sorunun cevabını bildiklerini..."

"Madem öyle, yarın ne konuşacağımızı onlara sorayım."

Anneannem "yarın" dediği sırada dedeme baktım ve biraz daha silikleştiğini gördüm. O zaman anladım ki artık dedem beni almaya yalnız başına gelmeyecekti, çünkü kaybolabilirdi, tıpkı hastalığının deliğinde kaybolan hafızası gibi.

•

Pantolonda Bir Delik

Anneannem yol boyunca canımı sıktı. Dedemle baş başa olmak, sorularımıza kaldığımız yerden devam etmek, ona neler olduğunu daha iyi anlamak isterdim, ama anneannemleyken mecburen yetişkinlerin sırf vakit dolsun diye konuştukları şeylerden bahsetmek zorunda kalıyorduk.

Keyifsiz olduğumu fark eden dedem, eve girdiğimizde anneannem ayakkabılarını çıkarırken beni odama götürdü.

"Onun hiç suçu yok, unutma sakın."

"Suç hastalığın," dedim.

"Evet. Anneannen de çok üzülüyor. Seninle konuşmak ona iyi gelecek."

"Seninle de."

"Evet, ama ben yakında..."

Şans eseri anneannem tam o anda odamın kapısını açtı:

"Jan, pantolonunda bir delik gördüm. Çıkarıp bana getir. Nasıl deldin anlat bakalım."

Kapı kapanınca dedem gözlerime bakıp şöyle dedi:

"Anneannen dikiş dikerken gözü sende olmasa da kulağı sendedir."

Terzi Konuşmaları

Anneannemin Vilaverd'deki evin salonunda dikiş dikerkenki hali aklıma geldi, yemekten sonra, babamla annem kitaplarını okumaya uğraşırken dedem koltuğunda uyuklardı. Anneannemin, çorap sökük lerini dikip paçaları bastırırken bir sürü şey anlatıp durduğu için annem kitabını kapayıp gözlüğünü çıkarır, babam da kitabını okumak için terasa ya da odasına giderdi.

"Teneffüste kaleye ben geçiyorum," diyorum.

"Kaleye mi? Vay canına! Gel otur şöyle, ben dikişimi dikerken anlat bakalım."

Anneannem dikiş dikerken ben de ona üç direğin arasında topu beklemeyi, yukarıdan mı aşağıdan mı,

sağdan mı soldan mı geleceğini tahmin etmeye çalışarak yerimde sıçramayı ne kadar sevdiğimi anlatıyorum. İyice yaklaştığındaysa, uygunsam, uçarcasına zıplayıp kavrıyorum topu, çünkü gözlerim ona kilitli, ellerimle ayaklarım kendiliğinden hareket ediyorlar. Kıyafetlerimin diz ve dirseklerindeki yırtıklar hep bu yüzden, çünkü golü engellemek için habire yerlere atlıyorum.

Anneannem beni dinlerken iğneyle ipliği öyle ustalıkla kullanıyor ki gözlerimi pantolonumdaki yırtıklardan, anneannemin ellerinden, yüksüğünden, deliği sessizce ortadan kaldıran tekrarlı hareketlerinden ayıramıyorum.

Anneannemin dev bir iğneyle sahadaki kalenin önünü diktiği, golü iplikleriyle engellediği canlanıyor gözümde.

Misafirlik

"Ayy, Caterina, el işlerini görmeyi nasıl da özlemişim!"

Matilde'yle Ignacio bugün bize misafirliğe geldiler. Onları evimizde görmek tuhafıma gidiyor, kanepemizde oturuyorlar, ayaklarında ayakkabıları var. Vilaverd'deyken hep ayaklarında espadril, üstlerindeyse eski giysilerle gezerler. Bize gelecekleri için üstlerine çekidüzen vermişler ve dedem pek havalı göründüklerini söylüyor.

Dedemle Ignacio, dedemin artık atölye olarak kullandığı ütü odasına kapanıyorlar. Matilde anneannemle salona geçiyor. Bense sohbetler arasında gidip geliyorum. Bir yanda saatler, öbür yanda iplikler. Ignacio fırsattan

istifade edip dedeme eski bir saat getirmiş, Matilde ise kendisine uzun gelen yeni bir elbise, konuşurlarken bir yandan da anneannem elbiseyi kısaltıyor.

"Misafirliğe gelirken yanlarında iş mi getirmişler?" diyor babam, annemle mutfaktayken.

"İş sayılmaz, gelmek için mazeret işte." Bize bu açıklamayı yapan annemin yüzü yarı mutlu, yarı mutsuz. "Babam aletleriyle meşgulken Ignacio köyde olan biteni aktarıyor. Matilde de aynı şeyi annem dikiş dikerken yapıyor. Elleri bir şeyle meşgul olmadıkça konuşmayı beceremiyorlar."

"Beni çalışırken konuştursalar dikkatim dağılır." Babam bugün biraz kalınkafalı.

"Kalplerinden geçeni söyleyebilmek için ellerini meşgul tutmaları gerekiyor." Sonra annemin yüzünün yarısı gülümsüyor, bu gülümseme daha çok bana, çünkü kastettiği şeyi babamdan çok daha iyi anladığımı biliyor.

Meşgul Eller

Dedemle annemin açıklamalarına bakılırsa anneannemle konuşmak için en uygun zaman, elleri meşgulkenmiş. Bu yüzden artık kaleye geçtiğimde anneannemin okuldaki filesiz kalenin önüne iplikten bir ağ diktiğini hayal ediyorum ve hiç kurtarmadığım kadar çok gol kurtarıyorum.

"Bir delik daha mı, Jan?" Beni sevecenlikle paylayıp yanına oturtuyor, ipliklerden ve gollerden, başka bir deyişle, dedemden bahsediyoruz. Anneannemin iplikleri dedemin ağaçlarından farksız, her sorunun cevabı orada.

Anneannemin elleri akşam yemeğini yaparken de meşgul. Artık dedem koltuğunda daha sık uyukladığı

için ödevlerimi mutfak masasında, anneannem fokurdayan tencereler arasında gidip gelirken yapma alışkanlığı edindim.

Bazen anneannem ocağın başından ayrılır ve yanıma oturup kitabını okumaya başlar, derken sessizlik anneannemin kitabıyla defterim arasında incecik iplikler oluşturur ve ödevlerimi hiç bitirmeyesim gelir.

Bazı günlerdeyse anneannem dikiş dikerken parmağına iğne batar, yemek yaparken üstünü kirletir, okurken uyuyakalır. Beş-beşli tehdidinin hissedildiği günlerdir bunlar.

"Anneanne, sen dedemin salkımsöğüdünün hikâyesini biliyor musun?"

"Tabii ki biliyorum."

"Peki bana niye anlatmıyorsun?"

Anneannem iğne tutan elini durdurup başını kaldırıyor, dikerken kullandığı iplik gözden kaybolmuş, pantolonumda yine bir delik açılmış gibime geliyor, *o* harfi gibi yuvarlak bir delik.

"Sana hâlâ anlatmadı mı ki?"

Beş-Beşli

"Dedene haber ver, birazdan yemeğe oturuyoruz."

Artık dedeme ben haber veriyorum, tersi neredeyse hiç olmuyor. Bazen anneannem bana Jan yerine Joan diye sesleniyor, özellikle de bulmacayı beraber çözelim diye dedemin yanına oturmaya başladığımdan beri. Gazetenin kokusu dedemin kokusuyla aynı.

Bazen mutfaktan çıktığımda dedem salonda olmuyor. Mutfakta gevezelik ettiğimizi duyduğunu, kanepeden hiç ses çıkarmadan kalkıp ütü odasına kapandığını gözümün önüne getiriyorum. Guguklu saat hâlâ masasının üstünde, ama aletleri yerlerinden hiç çıkmıyor,

hepsi ışıl ışıl ve düzenli. Dedem artık aletlerinin tozunu alıp atölyesini temiz tutmakla yetiniyor.

"Dede, birazdan yemeğe oturuyoruz, anneannem söyledi."

Ona babamlar gelmeden biraz önce haber veriyoruz, fikre alışsın diye. Her geçen gün biraz daha ağırlaşıyor dedem. Anneannemle ben bunu görsek de bir şey demiyoruz, babamlar fark etmesin diye dedeme önceden haber veriyoruz.

"Söyledim, anneanne."

"Teşekkürler, kralım..." Kelimeleri fısıldarcasına telaffuz ediyor. "Her şey için."

"Beş-beşliden başka yere kımıldamayacağız, değil mi?" Bunu dediğimde anneannem bakışı donuklaşarak gülümsüyor ve aynı anda dedemin atölyesinin kapısının kapandığını duyuyorum.

"Sofrayı kurayım mı?"

Sofrayı Kurmak

Sofrayı hâlâ dedem kuruyor. Bize taşındıklarından beri bu işi o üstlendi, anneannem de ben de bunun dedem için giderek daha önemli hale geldiğinin farkındayız. Bu yüzden dedeme hep vaktinden önce haber veriyoruz, ama o sofraya oturmamıza daha epey zaman olduğunu bilmiyor, ayrıca her şeyi olabildiğince kolay hale getiriyoruz ki unutkanlıkları yüzünden fazla hata yapmasın.

Ödevlerimi bitirince salondaki masanın ortasındaki saksıyı kaldırıp kenara koyuyorum, sonra kitaplarımı, defterlerimi ve kalemlerimi masanın üstüne yayıyorum.

"Jan, sofrayı kurmam lazım. Şu dağınıklığını toplayabilir misin?" Böylece dedemin saksıyı eline alıp yolunu şaşırmış gibi dört dönmesi gerekmiyor.

Masa örtülerimiz televizyonun altındaki ilk çekmecede, bu çekmeceyi önceden aralık bırakıyorum.

"Ahh, çekmeceleri böyle açık bırakırsan bir gün takılıp düşeceğim!" Böylece dedem çekmecedeki örtüleri görmüş oluyor, hiç araması gerekmiyor, hemen önündeler.

Anneannem bulaşık makinesini boşaltma bahanesiyle mutfak masasının üstüne beş çorba tabağı, beş kaşık ve beş bardak bırakıyor.

"Şansa bak."

Ardından küçük turlar geliyor.

Küçük Turlar

İki haftadır dedem tabakları, bardakları ve çatal-kaşıkları salondaki masaya teker teker götürüyor. Anneannemle ben bunlara küçük turlar diyoruz. Babamla annemse henüz fark etmiş değiller. Hafta sonları sofrayı babam kuruyor, bu fikir anneannemindi, ama bana söyletti.

"Hafta içi dedem, hafta sonlarında babam, ne dersiniz?" İkisi de güldüler ve önerimi kabul ettiler, çünkü ben bir çocuğum.

Küçük turlar anneannemi çok tedirgin ediyor, izlerken ellerini mutfak önlüğüne sürüp duruyor. Tabak, bardak ve çatal-kaşıkların yerlerine ulaşıp ulaşmadığını ben kontrol ediyorum.

Bazen bardaklardan biri kitaplıktaki bir rafa düşmüş, ya da kaşıklardan biri koltuktaki minderin arkasına kaymış oluyor. O zaman, dedem terliklerini sürüyerek mutfağa gidince, fırsattan istifade edip her şeyi yerine koyuyorum. Birkaç kez dedem beni sofraya bir şey koyarken yakaladı, ama asla bir şey demedi, sadece bir an bana baktı, sonra yüzünü mutfağa çevirdi ve dudaklarında donuk bir gülümseme belirdi.

Küçük turları bittiğinde dedem çok yoruluyor ve koltuğuna oturup babamlar gelene kadar uyukluyor, anneannemse mutfaktaki sandalyelerden birine oturup hıçkırıklar arasında mutfak önlüğünün kırışıklarını düzeltiyor.

Bu Kadar Erken

Bugün annem okuldan eve erken dönüyor.

"Sofra niye bu kadar erken kuruldu, anne?" Anne-annem hâlâ mutfakta oturduğu yerden bana bakıyor, önlüğünü düzleştirmeye çalışıyor. Bugün beş bardaktan hiçbiri masaya ilk denemede ulaşmadı.

"Baban erken kurmak istedi." Dedem koltuğunda uyukluyor, benimse kitaplarım ve defterlerim yine mutfak masasına yayılmış halde.

"Ya sen, ödevlerini burada nasıl yapıyorsun ki?"

"Ben çağırdım, Mercè, bana eşlik etsin diye."

Annem ayaklarını sürüyerek mutfaktan çıkıyor ve odasına kapanıyor. İçim kötü oluyor, çünkü ona doğruyu

söylemedik. Anneannem düşüncelerimi okuyor:

"Hastalık bize yalan söyletiyor."

Sonra annemle konuşmaya gidiyor, ikisi beraber odaya kapanıyorlar. Dedem horul horul uyuyor olsa da yanından ayrılmıyorum, neden böyle yaptığımı ben de tam bilmiyorum.

Sofrayı Dikmek

Dedem sofrayı kurmayı bitirip de uyuklamak için koltuğuna yerleştiğinde anneannem dikiş kutusunu alıp yemek dolu bir tencereymiş gibi masanın orta yerine koydu, sonra da tabakları, bardakları ve kaşıkları örtüye dikmeye başladı. Çok hızlıydı. Çok geçmeden beş tabak, bardak ve kaşık, ipekböceklerinin kozaları gibi iplikle kaplanarak örtüye sabitlendi.

Sonra anneannem dikiş kutusunu alıp dedemin koltuğuna gitti. Ne yapacağını tahmin etmiştim, dedemi oturduğu yere dikmek, hareketsiz bırakmak istiyordu, ona engel olmak istesem de kelimeler ağzımdan çıkmıyordu.

"Jan, uyan! Jan!" Yüzüm annemin ellerinin arasında. Ter içindeyim. "Kâbus gördün, bağırıyordun."

"Ne... ne diyordum?"

"Bilmiyorum, anlaşılmıyordu. Hadi, uyu."

Uyudum, ta ki anneannem okula gitmek için beni uyandırana dek, sonra da ona rüyamda ne gördüğümü anlattım.

Annem

Sandviç

Bu sabah annem bana bir yerine iki sandviç verince soran gözlerle ona baktım.

"Biri öğle yemeğin, öbürü okul çıkışı için, Jan, yavrum."

Bakışımı hiç değiştirmedim.

"Anneannen pek iyi hissetmiyor. Bugün seni okuldan ben alacağım."

"Nesi var?"

"Yorgun, sinirleri çok bozuk, biliyorsun işte."

"Biliyorsun işte"nin sivri ucu etime saplandı, bu esnada annem de çantasıyla anahtarlarını alıp antrenin ışığını yaktı.

"Hadi, çıkalım mı?" dedi.

Okul daha uzak geldi bugün. Yol boyunca annemle göz göze gelmekten kaçındım, sormayı istemediğim sorulara vereceği cevapları duymaya korktuğumdan.

Sınıfa girdikten sonra gün çabucak geçti, saat beş olduğundaysa eve annemle, sabah yapılmış sandviçi yiyerek dönmeye halen hazır değildim.

"Günün nasıl geçti?"

Nemlenip yumuşamış bir sucuklu sandviç ve boş bir soru. Hangisi daha fenaydı, açlık hissetmeden ekmeği dişlemek mi yoksa anneme cevap vermek mi? İkisi de. Ağzım dolu halde ona iyi, dedim ve yürümeye başladım. Peşimden geldi, galiba biraz hayal kırıklığına uğramıştı.

"Deden okul dönüşünde ikinizin epey konuştuğunuzu söylüyor."

"Konuşuyorduk."

"Jan..."

Annem bir ağacın önünde durdu, gözlerine bakınca yumuşadım.

"Deden bir ağaç gölgesinin hayat kurtarabileceğini söyler."

Bir Ağaç Gölgesi

Ağacın önünde, gölgesinde, uzun bir süre konuşmadan durduk. Konuşmaya başladığımda bir daha duramadım ve anneme iki hafızayı, *o* harfini, kalbi, saatleri, dikiş iğnelerini, iplikleri, domino taşlarını, yani her şeyi anlattım. Annem bütün bu süre boyunca ağzını açmadı, sorularını içine attı ve dudaklarında beliren gülümseme giderek eğrildi.

"Aynı deden gibisin." Bu bir şikâyet miydi ve hedefi ben miydim, bilmiyorum. "Her şeyi söyledin. Şimdi ben ne..."

Yürümeye başladı.

"*O* harfini adından çıkardık."

"Babam istedi diye, değil mi?"

"Ben de istemiştim."

Yine durdu.

"Adımın dedeminki gibi Joan olmasını istemiyor muydun?"

"Bazı şeyleri adlar belirler."

"Ne demek istiyorsun, anne?"

"Konuşma tarzınız, bir şeyler anlatırken ağaçları, sandviçleri ve domino taşlarını örnek vermeniz. Benim dedem de aynen böyleydi."

"Onun adı da Joan mıydı?"

"Evet, tıpkı babasıyla dedesi gibi, ayrıca..."

Ağacın gölgesi tamamen üstümüzdeydi ve annemi karartmıştı.

"Bazı şeyleri adıyla, açık açık söylemek gerek, Jan."

İlk Joan

Eve döndüğümüzde, annem, dedemler ve ben salondaki masaya oturduk. Annem kâğıt kalem çıkardı ve dedemlere ailede hatırladıkları ilk Joan'ın kim olduğunu sordu.

"Şimdi bellek oyununun sırası mı, kızım?" Anneannem tedirgin olmuştu, ama dedem bir kâğıt alıp üstüne bir sürü Joan yazdı ve her birinden çıkardığı okların ucuna kadın isimleri yazarak çiftler oluşturdu, sonra da çiftlerden çıkardığı okların uçlarına birer Joan, ardındansa Mercè, Jaume gibi isimler yazmaya başladı, arada bir de Joana. Sıra babamlara gelince dedem Ernest ile Mercè yazıp bir ok çıkardı ve ucuna Joan yazdı, bunu gören anneannem yine huzursuzlanmaya başladı.

"Ver bakayım." Anneannem kalemi kaptı ve sonuncu, yani on birinci Joan'ın *o* harfini çizmek üzereyken dedem onu durdurdu.

"Onun *o*'sunu bırakacağım."

Klonlanmış kızların dudaklarının aynı tarafında eğri birer gülümseme belirdi.

Guguklu Saati Tamir Etmek

Birkaç gün önce, dedem guguklu saati tamir edeceğini söylediğinde hepimizin yüreği hopladı. Guguklu saati tamir etmek, artık atölyesinde saatin ve aletlerinin karşısına oturup kâh dışarıyı kâh içeriyi izlemek, dedemin baktığı gibi boş bakmak, bakarken önünde durandan farklı bir şey görmek anlamına geliyor. Dedem epey bir süre öylece oturduktan sonra her seferinde aynı şeyi söylüyor:

"Henüz çalışmıyor, ama az kaldı."

Bugün böyle dediği anda annemin başının üstünde küçük bir ışık parıldadı ve aklından geçenleri hemen anladım:

"Belki biraz daha beklemelisin, yakında hazır olur."

"Saat kendi başına nasıl tamir olsun, kızım?" Anneannemin tepesi atmıştı, dedemin atölyede çıt çıkarmadan geçirdiği zamanlar en çok onun canını sıkıyordu.

"Kastettiğim o değildi, anne."

Derken küçük ışık uçup anneannemin alnına kondu ve onu sakinleştiriverdi. Küçük ışığı izlerken onu birinin daha gördüğünü fark ettim: dedemdi bu. Bunun üzerine dudaklarıma klonlanmış kızlarınki gibi eğri bir gülümseme yerleştirdim, dedemse sırtını dikleştirerek bana karşılık verdi.

Saatçi Kadın

Pazar günü, annemle küçük ışık erkenden uyanıp ütü odasına kapandılar. Guguklu saati aralarından hangisi tamir etti, bilmiyorum.

Daha sonra, annemle anneannem mutfağa kapanıp kendilerinin tartışma demediği şekilde tartışmaya başladılar, ben de ilk kez onlara katılmaya karar verdim.

"Saatçilik hakkında bütün bildiklerimi bana o öğretti. Guguklu saat sanki babam tamir etmiş gibi oldu."

"Ben de öğrenmek istiyorum, anne."

"Jan, git bak bakalım deden ne yapıyor."

Ama salonda kimse yoktu. Babam gazete almak için dışarı çıkmıştı, dedemse atölyesinde olmalıydı. Ne yapa-

cağımı bilemeden öylece dikildim ve sonunda guguklu saat on kez çalarak saatin on olduğunu haber verdi ve aynı anda babam da anahtarını kilide soktu.

Onuncu gugukta üç kapı birden açıldı: evin kapısı, mutfak kapısı ve ütü odasının kapısı, ardından salonun tuhaf sessizliğinde göz göze geldik. Dedemin bakışlarında zafer okunuyordu. Babamınkilerde inanmazlık, anneminkilerdeyse memnuniyet. Anneannemin bakışları beni sımsıkı kavradı ve saatin onuncu guguğu şakaklarım arasında yankılandı, derken bir bağırış duydum.

"Çalışıyor!" Dedem guguklu saati bir kupa gibi havaya kaldırmıştı. "Az kaldığını söylemiştim size."

"Geceleyin de çalacak mı?" Bu sorusuyla babam kesişen bakışların oluşturduğu ağı bozdu, guguklu saatin ahenksiz çınlamaları sustu, yerini beşimizin ölçülü, saatin tik-takları gibi tempolu kahkahaları aldı.

Orada Eskiden Bir Ağaç Varmış

Dedemin gözetimi altında, babam guguklu saati çalışma masamın arkasındaki duvara astı, bunu ancak annem geceleri çalmayacağına garanti verdikten sonra yaptı.

"Böyle iyi mi?"

"Harika, delikanlı."

Babam aletlerini kaldırmaya gitti.

"Saat on bire kaç var?"

"Sakin ol, Jan. Zamana zaman tanımak lazım." Dedem yatağıma oturup yanına oturmam için eliyle işaret etti. "Otur, konuşacaklarımız var."

Annem ve anneannem mutfağa dönmüşlerdi.

"Sana bir hikâye borcum var, değil mi?"

"Salkımsöğüdünün hikâyesi."

Böylece bana annemin meydancığın betonuna tebeşirle çizdiği ağacı anlatmaya başladı. Annem de bu hikâyeyi duyunca çizmişti ağacı.

"Annene on bir yaşına bastığında anlatmıştım."

"İyi de ben henüz on yaşındayım, dede. On bire basmama daha üç ay var."

"Biliyorum, zamana zaman tanımak lazım, ama benim o kadar zamanım olacak mı bilmiyorum."

Böyle şeyler söyleyip hastalığını hatırlattığında hep kızarım, ama bugün kızmadım, neden bilmiyorum. Sanırım salkımsöğüdün hikâyesini öğrenmek için aşırı sabırsızlanıyordum.

Üçümüz

Annem bizi gezmeye götürdü. Semtimizdeki bütün ağaçlara bakmaya, gölgelerinin altında durmaya. Ağır ağır yürüyorduk, annemle ben konuşmuyor, dedeme zaman tanıyorduk, o da ikimizin elinden tutmuş yukarılara bakıyor, bakışlarını daldan dala gezdiriyordu. Durduğunda biz de duruyorduk.

"Salkımsöğüdümün hikâyesini artık biliyorsun, Jan."

Dedem evimizin önündeki çınarın gölgesinin altında durdu. Elimi bıraktı, ama anneminkini hâlâ tutuyordu.

"Onu tebeşirle çizebilirsin, dede."

"Hatıralar tekrarlanamaz."

"Evde tebeşirimiz var. Hadi, hemen şuraya çizebiliriz,

evin önüne." Annem benim elimi tutup dedeminkini bıraktı. "Gidip getireyim mi?"

Dedem çınarın yanına gitti, gövdesine dayanıp yukarı baktı ve dallardan birini işaret etti.

"Yakında odamın penceresine değecek," dediğinde annemle bakıştık ve kastettiği ağacın Ronda'daki çınar olmadığını anladık. "Sakın yapma. Seni keserler. Senden odun yaparlar."

İkimiz de bir şey demeye cüret edemedik, dedemi kendi haline bıraktık, hatıralara dalmış, bakışları yukarılarda, ağacın gövdesine dokunarak hayır diyordu, sonra kolundan çekiştirmeye başladık.

"Niye orada dikiliyorsunuz?" dedi. "Kök salacaksınız! Gelin, eve çıkalım. Bakalım Caterina ne yemek yapmış!"

Bugün yemek yapma sırasının babamda olduğunu söylemedik. Çoktan kök saldığımızı. Parmaklarımızın dallara dönüştüğünü...

Pilav Pişirmek

"Tam zamanında. Pilav suyunu çekmek üzere. Masayı kurdunuz mu?" Babam mutfak önlüğü ve tahta kaşığıyla Kral Arthur gibi bizi kurtarmaya gelmişti.

Dedem koltuğuna oturdu, kabuğuna çekildiğini görebiliyordum, belki de salkımsöğüdünün kabuğuna. Annemi de görüyordum, koşup örtü çekmecesini açtı ve ikimiz beraber, kurmalı bebekler gibi, aynı düşünce balonunu paylaşan iki çizgi roman karakteri gibi sofrayı kurmaya koyulduk. Anneannem bizi selamladığında düşünce balonumuzu hemen söndürdük.

"Yürüyüş nasıl geçti? Kaç ağaca sarıldınız?" Tatlı davranmaya çalışsa da sorusu iğneleyici ve soğuk tınlamıştı.

Derken annemle anneannem mutfakta baş başaymış gibi konuşmaya başladılar, oysa salondaydılar ve baş başa değildiler, dedemle ben yanlarındaydık. Konuşmalarını duyunca hemen dedemin gözlerine baktım, ama bakışları boştu: dedem bakışlarını kendi içine çevirmişti, annemleri ne duyuyor ne de görüyordu.

Annemle göz göze gelmeye çalıştım, orada olduğumu, konuştuklarını duyduğumu belli etmek, konuşmaya başka yerde devam etmeleri gerektiğini çıtlatmak için. Annemse bana yatıştırıcı bir bakış attıktan sonra anneanneme dedemden bahsetmeyi sürdürdü. Dedemi, yürüyüşümüzü, bir anlığına salkımsöğüdüne dönüşen çınarı anlattı. Onları dinlemeye katlanamadım, her şeyi açık açık söylüyorlardı.

Mutfağa, babamın yanına kapandım, dalgın bakışlarımı pilav tenceresinde fokurdayan kabarcıklara diktim, kafam bir türlü yumuşamayan küçük ve katı pirinç taneleri gibi düşüncelerle dolu bir kazandan farksızdı. Dedemin kafasının birbirinden her an biraz daha uzaklaşan pişmemiş pirinç taneleriyle dolu olduğunu düşündüm, annemle anneannemse taneleri ayıklayıp pişirebileceklerini seçiyorlardı.

"Tadına baksana, pişmiş mi, daha tuz lazım mı, söyle."

Pilavın çok mu az mı piştiği konusunda herkesin fikri aynıdır, ama tuz konusunda herkesin görüşü farklıdır.

Tuzluğu dedemin tabağına yakın koydum.

Açık Açık Söylemek

Yemeğin ardından annem bulaşıklar için benden yardım istedi. Sofrayı somurtarak topladım ve her şeyi mutfak tezgâhına taşıdığımda annem kapıyı kapattırdı, musluğu açtı ve eviyenin başından ayrılıp beni mutfak masasının taburelerinden birine oturttu.

"Bugün olanları anladın, değil mi?" diye sordu.

Eviye dolmak üzereydi ve bunun bir geri sayım olduğunu fark ettim.

"Ne zaman?"

"Evin önündeyken, Jan. Dedenle, çınarın orada."

"Anne..."

"Bu konuda konuşmamız şart."

"Anneannemle konuştuklarını duydum..."

"Biliyorum, zaten duymanı istiyordum, bazı şeyleri bilmen gerek..."

"... açık açık, anladım."

"Kızmana gerek yok, Jan."

"Bütün suç hastalığın, biliyorum."

"Henüz her şeyi bilmiyorsun."

Musluğu kapattı, eviyeden su buharı yükseliyordu, mutfak penceresinin camı buğulanmıştı. Annem ve ben artık birbirimize uzak kalamazdık. Gözlerimin içine baktı, başka her şeyden kopmamı ve susup kendisini dinlememi sağlayan o noktayı buldu. Ve konuştu.

Ben Kimim

Mutfaktan çıktığımda bakışlarımı yerden ayırmadım, çünkü dedemle göz göze gelmekten korkuyordum, artık bazı şeyleri bildiğimi anlamasını istemiyordum. Neyse ki koltuğunda uyukluyordu, babamla anneannemse haberleri seyrediyorlardı.

Odama gittim, üzgün müydüm yoksa kızgın mı, emin değilim, kapımı kapatıp arkasındaki aynada kendimi gördüğümde karşımdakinin ben olduğuma emin oldum. Ben olduğum açıkça görülebiliyordu. Bir süre bakmayı sürdürdüm, hâlâ bendim, bendim, bendim, bunu bilmeyen kim vardı, kim unutabilirdi ki?

"Önce hafıza gidecek, sonra ben," demişti dedem.

Annemin söylediği her şeyi biliyordum zaten, önceden biliyordum. Ama dedem benliğimizin hafızanın içinde olduğunu söylememişti.

Aynadaki çocuğun yüzünde üzgün bir ifade belirdi, o artık ben değildim. Kendime gereğinden fazla bakmıştım. Belki dedeme olan da budur, hastalık yüzünden kendine gereğinden fazla bakıyordur, içine bakıyordur, baktıkça da her şey silikleşiyordur. İyi de kendine bakmazsan, hiç bakmazsan, kim olduğunu nasıl bilebilirsin? Aynadaki yansımanı gördüğünde nasıl tanıyabilirsin ki?

Ayna

Dedemin uyanmasını bekledim, uyanınca da benimle beraber odama gelmesini istedim.

"Jan, dedenin rahatını bozma."

"Bacaklarımı biraz açmış olurum, Caterina."

Dedem ismini her söylediğinde anneannemin parfüm bulutu biraz daha tatlılaşıyor, ama sadece duraklamadan söylerse.

"Gel, aynanın karşısına geç. Her gün kendine bakmalısın."

"Jan..."

"Ama çok uzun bakma, yoksa kendini tanıyamazsın. Sadece bir-iki dakika."

"Jan..."

"Bana da bak, yanındayım. Bize bak."

"Jan, yeter."

Dedem elimden tuttu ve yatağıma oturduk. İç geçirdi, bir süre hiçbir şey söylemedi, kelimeleri aradığını fark ettim.

"Aynaya her gün bakıyorum, Jan, defalarca." Böylece kelimeleri arama sebebinin her şeyi açık açık söylemek olduğunu anladım. "Her gün kendimi tanıyabiliyorum. Sizleri de tanıyabiliyorum. Anneanneni, anneni, seni, babanı... Her gün yapmaya çalıştığım ilk şey bu. Ve her defasında beni daha çok yoruyor."

Yatakta oturduğumuz yerden, kapının arkasındaki aynadaki yansımamıza baktım. Ben neredeyse hiç görünmüyordum, dedemin çenesinin altında fal taşı gibi açtığım gözlerim görünüyordu, o kadar. Dedem de bize baktı ve elimi daha da sıkı tuttu.

"Buradan seni seçemiyorum."

Benden Sonra

Artık Masal İstemiyorum

Dedem aynalardan kaçmaya başlıyor. Anneannemin parfüm bulutunun tatlılığı her geçen gün biraz azalıyor. Annem bütün gün gözümüzün içine bakarak konuşup duruyor, en kötü öğrencileriyle konuşurmuş gibi harfleri üstüne basa basa telaffuz ediyor. Babam hepimizi gülümsetmeye çalışıyor, hiç bıkmıyor: dedemle beraber bulmaca çözüyor, anneannemle beraber kaşıkla yenen yemekler pişiriyor, anneme her zamankinden fazla sarılıyor, bana her gece uçaklı masallar anlatmak istiyor.

"Galiba artık masal istemiyorum. Yalnız başıma okumak istiyorum."

"Olur."

"Ama bir gün istersem..."

"Ne zaman istersen."

"Belki artık büyüdüğüm içindir."

"Olabilir, ama masal istedin diye küçülecek değilsin."

"Biliyorum. Dedemin hediye ettiği fabl kitabını okumak istiyorum. Bana artık anlatamayacağını söyledi, hiç fablı kalmamış."

"Önceden bir sürü anlattığı için tabii!"

"Hatırlayabildiklerini..." Babam ayağa kalkıp başımı okşadı ve tanımakta zorlanıyormuş gibi yüzüme baktı.

"Ne olursa olsun çocuk olmaktan vazgeçmene gerek yok. Ben hâlâ öyleyim, izin verildikçe."

Böylece beni yine gülümsetti.

Çocuk Olmak

Çocuk olmak nedir hatırlayayım diye babamla annem beni iki günlüğüne Moisès'in evine yolladılar. Başta gitmeye çekindim.

"Peki ya dedem?"

"Dedenin bir şeyi yok."

"Ya döndüğümde?"

"İki günlüğüne gidiyorsun, Jan. Döndüğünde her şeyi aynı bulacaksın."

Babamla annem bakışlarını öyle bir üzerime diktiler ki gözleri benimkilere sığmadı ve çantamı hazırlamak için odama gittim.

"Fabl kitabını burada bırak."

"Ama anne..."

"Kitap okumayacaksın, Jan. Oyun oyna ve kafanı dağıt."

Bana öyle geldi ki annem de Moisèslere gitmek istiyordu, çocuk olmak, kitap okumamak, oyun oynamak, kafayı dağıtmak... Dedemi görmemek.

Fırtına

Dışarı çıkıp top oynamak istiyorduk, ama öyle bir sağanak bastırdı ki Moisès'in annesi evde kalmamızı istedi.

"Burada oynayabiliriz," dedim Moisès'e.

"Olur mu, oynayacak yer yok!"

"Dedem çocukken bu salondan bile küçük bir meydancıkta top oynadığını anlatmıştı, hatırlamıyor musun?"

"Haa, evet."

"Üstelik orta yerinde bir ağaç varmış."

"Yoo, ağaç falan dememişti."

"Demişti, bir ağaç varmış..."

Moisès'in annesi kutu kutu masa oyununu kucaklayıp

yanımıza gelmişti, anlattıklarımı duyunca kanepenin koluna oturup beni dinlemeye koyuldu.

"Ağaç mı? O küçücük meydancıkta mı?"

"Anlatsana, Jan."

"Orada eskiden bir salkımsöğüt varmış, dedemin salkımsöğüdü. Ama bir gün feci bir sağanak bastırmış..."

"Yağmur ağaçlara iyi gelir!"

"İzin ver de anlatsın, Moisès."

"Vilaverd'de büyük bir fırtına kopmuş, yağmur saatlerce dinmemiş, bütün sokakları sel basmış, feci gök gürlüyor ve şimşekler çakıyormuş. Ve şimşeklerden biri..."

"O küçücük meydana mı? Yok artık!"

Annesi, sussun diye elini Moisès'in omzuna koydu ve onlara dedemin salkımsöğüdüne zarar veren şimşeği anlattım. Her şeyi ağır ağır anlattım, hiçbir ayrıntıyı atlamadım, bir masalmış gibi anlattım, dedemin anlattığı masallar gibi, eskiden anlattığı.

Zatürree

Yağmurlu bir günde, on bir yaşındayken, dedem odasının penceresinden dışarıdaki yağmuru seyretmekteymiş, çünkü annesi dışarıda oynayamayacağını söylemiş, derken bulutun birinden dal gibi uzanan bir ışığın salkımsöğüdüne dokunduğunu görmüş. Ağaç birkaç saniyeliğine aydınlanmış, ardından her yeri yanık odun kokusu ve dumanla kaplanmış, gök öyle gürlemiş ki o zamanlar küçük bir çocuk olan dedem ayakları altındaki zeminin titrediğini hissetmiş.

Dedem sokağa çıkmak için basamakları çifter çifter inerken yer hâlâ titremekteymiş. Kimse onu durduramamış. Meydancığa çıkmış ve birkaç saniye içinde

sırılsıklam olmuş. Salkımsöğüdün yarılarak ikiye ayrılmış gövdesine sarılmış, ağacın dallarının yarısı yere devrilmek üzere, öteki yarısıysa mucize eseri ayaktaymış, ve gökyüzüyle beraber ağlamış.

Babası yanına koşmuş, oğlunu salkımsöğüdün gövdesinden ayırmakta ne kadar zorlandığını o günden sonra hep anlatmış: dedem sanki kök salmış. Zeminin titremesi kesilmiş, ama dedeminki kesilmemiş, soğuktan titriyormuş. Bu kışın olmuş ve bahar gelene kadar dedem bir daha evden çıkamamış, çünkü zatürree kapmış, öyle incecik ve kavrukmuş ki nasıl olup da ölmediğini kimse anlayamamış.

Dedem kendisini ağacın iyileştirdiğini söyler.

Dal

Dedem günlerdir ateşler içinde, zaman kavramını yitirmiş halde yatağında yatarken odasının penceresinde bir tıkırtı duymuş. Nasıl becerdiyse yatağından kalkıp panjurları açmış ve camların ardında salkımsöğüdünün bir dalının kendisini beklediğini görmüş, dal tuhaf ve sıcak bir rüzgârın yardımıyla kıvrılarak dedemin parmaklarına sarınmış ve kolundan yükselen tatlı bir ısı göğsünü doldurmuş.

Salkımsöğüdü onu iyileştirmiş. Yarım salkımsöğüdü, çünkü şimşek yüzünden dallarının yarısını kaybedince dengesi bozularak dedemin odasının penceresine doğru eğilmiş. Dedemin söylediğine göre penceresindeki dal

yeşil yapraklarla kaplı bir el gibiymiş, her yaprağı bir parmakmış, elinde tutarken aniden soğumuş ve parmaklarının arasından kaçmış.

Önceki tuhaf ve sıcak rüzgâr aniden soğumuş ve odasının kapısını çarpmış, hemen ardından annesi belirmiş, panjurları kapatmış ve oğlunu yatağa yatırıp endişeyle paylamış.

Ama salkımsöğüt geri gelmiş. Pencerenin camını bu kez öyle sertçe tıklatmış ki cam kırılmış ve dal dedemin odasına girerek sapsarı ölü yapraklarından beş tanesini yatak yorganının üstüne bırakmış.

Ertesi gün dedemin ateşi düşmüş, penceresinde cam yerine dört çiviyle tutturulmuş tahta bir plaka varmış, bu yüzden kendisini yapraklı eliyle iyileştiren yarım salkımsöğüdün testereli iki adam tarafından ortadan kaldırıldığını görememiş.

Çotuk

Dedemin söylediğine göre çotuk, hafızası açıkta kalan bir ağaçtır.

Salkımsöğüdünün çotuğu, dedem güçlenip sokağa adım atabilecek ve güneşte oturup dinlenebilecek hale gelene dek meydancığın ortasında onu beklemiş.

Yapraklı el dedemi iyileştirmiş, ona dokunduktan sonra bir daha ateşi çıkmamış. Ardından meydancığın ortasında bir çotuk kalmış. Dedem ağır ağır çotuğun yanına gidince salkımsöğüdün gölgesinin halen yere vurduğunu görmüş, birbirine sürtünen dallarının hışırtısını hâlâ duyabiliyormuş. Ama artık güneş her yeri istila ediyormuş, güneş ve kıpırtısız bir sessizlik.

Çotuğun karşısında kalakalmış, pek kalın değilmiş, zaten dedem de salkımsöğüt de incecikmiş, derken rüzgâr yine hareketlerini yönlendirmiş ve dizlerinin arkasından ittirip otur, diye fısıldamış kulağına.

Çotuğun üstüne oturmak, dedemin anlattığına göre, bir ağacın içine girmek gibiymiş, zaman adeta durur, insan ağacın gördüğü her şeyi görür, hem kendi içine hem ağacınkine bakarmış. Salkımsöğüdün çotuğu on bir yaşındaki bir çocuk için bir tabureden farksızmış, ve ağacın gördüğü her şey meydancığın boyutlarına küçülmüş, dedem için öyle özel bir anmış ki altmış yıl sonra bile hâlâ gözünde canlanıyormuş. Şimdiyse onun adına ben yeniden yaşıyorum.

"Çotuğu yarın sökecekler."

"İyi de böyle kalamaz mı, baba?"

"Böyle kalırsa böyle hatırlarsın."

Dedem ayağa kalkıp elini kesilen genç ağacın çotuğunda gezdirmiş, eksik kısmını hayalinden tamamlamış, onu bütünüyle görmüş, yaprak kaplıymış, Vilaverd'in o köşesine gelen azıcık rüzgârla salınıyor, parmağımsı sarı yapraklarını yerlere döküyormuş.

Beton

Dedem aslında penceresindeki tahta plakanın çıkarılmasını istememiş, çünkü babasının köyden iki adamın yardımıyla salkımsöğüdünün çotuğunu söktüğünü ve meydancığın köşesindeki yapraksız dalların arasında attıklarını görmeyi istememiş.

"Kışlık odunumuz."

Dedemin anlattığına göre o yıl havalar geç soğumuş ve salkımsöğüdün odunu yanarken tuhaf bir duman salmış, gitmek istemiyormuş sanki, duman dışarı çıksın diye annesinin evdeki bütün pencereleri açması gerekmiş, soba bozuldu sanmışlar. Dedem koşarak terasa çıkmış ve evin bacası bir anlığına içinden başka bir

ağaç gövdesinin çıktığı bir ağaç gövdesi gibi görünmüş gözüne.

Çotuktan geriye yerde *o* şeklinde yuvarlak bir delik kalmış, çok geçmeden içi toprakla doldurulmuş ve birkaç gün sonra dökülen beton hemen kuruyup sertleşince meydancık soluk duman rengi bir griye bürünmüş.

Taş banka oturup ayaklarını betona her değdirdiğinde dedem salkımsöğüdü hatırlamış. Başlarda çotuğu ve bir köşeye yığılmış odunları aklından çıkaramıyormuş. Sonraları aklına sadece eğri ağacı getirebilmiş, yarım dalları, şimşeğin zedelediği gövdeyi. Ağacı en iyi haliyle hatırlayabilmesi ancak birkaç gün sonra gerçekleşmiş, dik, yeşil, gür yapraklı, dalları dingin yumrularla kaplı.

"Belki resmini çizersen..."

Babası ona bir kutu renkli tebeşir vermiş. O zamanlar on bir yaşında bir çocuk olan dedem akşam sofraya oturduğunda parmakları yeşil tebeşir tozuyla kaplıymış.

Salkımsöğüt

Moisès ve annesinin alkışları karşısında kıpkırmızı kesildim.

"Bize bir masal anlattın, Jan!"

"Masal değil. Gerçek bir olay."

"Kızma, Moisès anlattıklarını çok beğendiğimizi kastediyor."

Kelimelerin aslında dedeme ait olduğunu, ama artık bana emanet ettiğini onlara söylemedim.

Salkımsöğüdüm

Yemekten sonra Moisès havuz saatine kadar vakit geçirmek için böcekli bir film koydu. Ben hâlâ şaşkındım, çünkü salkımsöğüdün hikâyesini anlatmayı bitirdiğim anda yağmur durmuş, Moisès'le annesi beni alkışlarken üstüme bir güneş huzmesi düşmüştü.

Ekranda bir dizi karınca, ağaçlık bir alanın ortasında bir uğurböceğinin önderliğinde şeker küpleri taşıyordu.

Çocuk olmamıştım, oysa annem öyle istemişti.

Dedem bir ağaç, diye düşündüm. Artık şimşeğin yaraladığı salkımsöğüde dönüştü. Geriye çotuğu bile kalmayınca parmaklarım yeşil tebeşire bulana bulana resmini çizeceğim.

Mektup Yok

Hayatım bir roman olsaydı, dedem öldükten sonraki gün, annemin ya da belki anneannemin elime dedemin öğütlerini ve hayli duygusal vedasını içeren bir mektup tutuşturması gerekirdi, kahraman başı her sıkıştığında başvurduğu bu cümleleri çocuklarına ve torunlarına da tekrarlar, hatta belki kendisi de bir gün veda mektubu yazardı.

Ama gerçek hayatta duygulandırma amaçlı cümleler içeren veda mektupları yok. Dedem de hayatta. Şimdilik.

Dedemin yazdığı bir mektup yok, çünkü son birkaç aydır bana yavaş yavaş veda ediyor.

Ağacın Hafızası

Moisès hemen uyudu, pek konuşmadık. Havuzdayken çocuk olmayı başardım, su düşüncelerimi silip götürdü. Ama yatağa uzandığımda her şey eski haline döndü ve bir an hafızamın olmamasını arzuladım. Nasıl uyuyakaldığımı hatırlamıyorum.

Aniden kendi evimdeki yatağımda uyandım ve birinin bana seslendiğini duydum. Balkona çıktım ve Ronda'daki çınarın kovuğunda bir ışık gördüm. Merdivenleri yalınayak, üstümde pijamamla indim. İsmimi tekrarlayan ses ağaçtan geliyordu. Sokak boştu.

Çınarın kovuğunun içinde dedem vardı, her nasılsa oraya sığmayı başarmıştı. Işığın kaynağıysa dedemin

elleri arasında projektör gibi tuttuğu bir saatti.

"Sen misin, Jan?"

"Dede, burada ne işin var?"

"Sen misin?" Dedem projektörümsü saati bana tutunca gözlerim kamaştı. Gözlerimin önünde renkli lekeler belirdi ve kuvvetli bir tik-tak sesi kulaklarımı neredeyse sağırlaştırdı.

"Jan'ım, evet."

"Gel, içeri gir."

"Sığmayız ki"."

"Buraya her şey sığar. Burası ağacın hafızası."

"Peki şu tik-tak sesi?"

"İçeri girersen duymayacaksın."

Girdim ve etraf karardı. Tik-tak sesleri durdu. Ronda'daki çınarın kovuğu kapandı.

Sonra kendimi dışarıda buldum, sokakta yalnızdım, hâlâ yalınayaktım ve üstümde pijamam vardı. Ayaklarım soluk duman rengi grinin üstündeydi, kafamın içinde kıpırtısız bir sessizlik, unutmayan kalbim salkımsöğüdümle doluydu, o artık dedeme dönüşmüştü.

Derken evimizin balkon camlarının kırıldığını gördüm. Çınarın dalı yapmıştı bunu. Oysa dedem hatıraların tekrarlanamayacağını söylemişti.

Ve, en sonunda, gençleşir çotuk.

JOSEP CARNER